

VETER

Smiljan Rozman

Drama v dveh dejanjih

OSEBE

FANT

DEKLE

ŽUPAN

POLICAJ

MOŽ I (Mož s srečelovom)

MOŽ II (Mož z železnico)

MOŽ III (Mož z vrtiljakom)

STARUHA

STRAŽAR

ZDRAVNIK

NEKAJ MEŠČANOV

I. DEJANJE

ZABAVIŠČE, ZVOČNIKI PREGLASUJEJO DRUG DRUGEGA VSAK S SVOJO MELODIJO. POGOVOR, SMEH IN KRIČANJE LJUDI.

NA DESNI STRANI PRIZORIŠČA NAPIS »SREČELOV«. OB NAPISU STOJI MOŽ S SREČELOVOM. MAHA Z ROKAMI IN VABI LJUDI. PRED SABO IMA OKOLI VRATU OBEŠENO ŠKATLO S SREČKAMI IN MORSKIM PRAŠIČKOM. FANT IN DEKLE SE DRŽITA ZA ROKO.

MOŽ I (*kliče*): Srečelov, srečelov, dame in gospodje! Pridite in kupite srečke! Še je čas. Kolo sreče se vrti. Vsaka tretja zadene! Prvi dobiček: papagaj! Govori samo tisto, kar želite! Drugi dobiček: medved! Pleše samo tako, kot vi želite! Pridite in kupite srečke, dame in gospodje!

FANT IN DEKLE PRISTOPITA ZA KORAK K MOŽU S SREČELOVOM.

DEKLE: Rada bi papagaja, ki bi govoril po svoje, mož s srečelovom.

FANT: Rad bi medvedka, ki bi po svoje plesal. To bi bil pravi medvedek.

MOŽ I (*ju začudeno pogleda*): Kaj je z vama? Od kod sta se pa vzela? Kot da bi ne bila iz našega mesta.

DEKLE: O, pač!

FANT: Sva.

MOŽ I (*nekoliko jezno*): Kaj pa potem blebečeta? Vsak naš meščan si želi žival, ki dela le tisto, kar on hoče. Saj prav v tem je zadovoljstvo, ki ga ima človek z živaljo. Vidva pa blebečeta. Komaj bi verjel, da sta od tukaj.

FANT: Pa sva, če vam pravim.

DEKLE: Le malokdaj zaideva sem, pa naju ne poznate.

MOŽ I: Kod pa potem hodita?

DEKLE: Po svojih poteh, gospod.

FANT: Kar greva, ne da bi se kaj zmenila, kam. Potem hodiva in hodiva.

MOŽ I: A, razumem. Postopata, kajne? Dobri, pošteni meščani zahajajo samo na zabavišče. Tukaj imajo dovolj zabave. Vidva pa se potikata okoli. Morda celo po prepovedanih poteh. Saj pravim, kot da ne bi bila naša.

FANT: Midva sva naša.

MOŽ I: Kako naša?

DEKLE: Enostavno naša. Trije smo: fant, jaz in veter.

MOŽ I (*se prestrašeno ozre okoli. Govori s stisnjenimi ustnicami*): Meša se ti, dekle. Ne govori preglasno. Kako si sploh upaš omeniti veter. Že pri sami besedi vztrepetam. Od strahu in gnusa. Kako moreš sploh govoriti o vetru.

DEKLE: Vseč mi je, mož s srečelovom.

FANT: Tudi jaz imam rad... veter.

MOŽ I (*prestrašeno*): Molčita, še v škripce me spravita. (*Glasneje.*) Bosta kupila srečke?

FANT: Če bi imeli medvedka, ki bi plesal po svoje.

DEKLE: Če bi imeli papagaja, ki bi po svoje govoril.

MOŽ I: Takih dobitkov nimam. Najbolje, da izgineta! Vse se mi zdi, da se norčujeta iz mene.

DEKLE: Ne, to pa ne.

FANT: Res ne, mož s srečelovom.

MOŽ I: Odidita, le hitro! Da vaju ne vidim več tukaj. Izginita, če ne bom poklical stražnika. Sumljiva se mi zdita.

DEKLE: Zakaj, dobri mož?

FANT: Le zakaj?

MOŽ I: Nisem dobri mož. Za vaju sem gospod. Odidita in ne motita me pri delu.

FANT: Saj ste naju sami nagovorili, gospod.

DEKLE: Srečke sta nama ponudili.

MOŽ I: Ker sem mislil, da sta poštena, skromna meščana, ki se veselita mojih dobitkov.

DEKLE: Veselila bi se, če bi papagaj govoril po svoje.

FANT: Če bi medvedek po svoje plesal.

MOŽ I: Izginita mi izpred oči, preden bo prepozno. Policijo bom poklical. Izginita in pozabita tisto, kar sta mi rekla maloprej.

NA PRIZORIŠČU SE ZNAJDE STARUHA. PRISTOPI.

STARUHA: O čem sta govorila ta dva, mož s srečelovom? (*Priliznjeno.*)

MOŽ I (*prestrašeno*): Nič, nič nista govorila, staruha, nič!

DEKLE (*potegne fanta za sabo*): Pojdi!

FANT (*uboga*): Pa greva no! (*Se izgubita.*)

MOŽ I (*kliče*): Srečelov, srečelov, dame in gospodje! Pridite, še je čas. Kupite srečke! Vsak je svoje sreče kovač! Kolo sreče se vrti. Vsaka tretja zadene. Prvi dobitok: papagaj! Govori samo tisto, kar želite. Drugi dobitok: medvedek. Pleše samo tako, kot vi hočete! Pridite in kupite srečke, dame in gospodje! (*V desni roki drži morskega prašička, v levi škatlo s srečkami.*)

STARUHA (*ga je ves čas poslušala pred stojnico. Zadovoljno pokima z glavo*): Tako, da, mož s srečelovom! (Odide.)

MOŽ ODLOŽI MORSKEGA PRAŠIČKA IN ŠKATLO TER SI OBRISÉ POTNO ČELO. ZATEMNITEV. ZVOČNIKI, RAZGOVOR IN SMEH LJUDI POSTANEJO SPET MOČNEJŠI. ZABAVISČE, RAZGOVOR IN SMEH LJUDI.

SPREDAJ FANT IN DEKLE.

DEKLE: Čuden patron, možak pri srečelovu.

FANT: In malo neumen. Pa strahopeten povrhu!

DEKLE (*se ozre okoli*): Tiho, da te ne bo kdo slišal.

FANT: Kdo mi kaj more.

DEKLE: Govoril nama je. Človek, ki človeku grozi, zmeraj kaj more. Bahal se je, nič drugega. (*Se nasmehne.*) Le kje je dobil tiste svoje dobitke? Ponavadi živali govorijo po svoje, hodijo in plešejo po svoje. Težko jih kaj naučiš točno po človeško. Res, psa se da marsikaj naučiti. Tudi papagaj se nauči izgovarjati nekaj besed. Njegov papagaj in medvedek pa sta res malo čudna.

DEKLE: Naveličala bi se papagaja, ki bi govoril samo tisto, kar bi jaz hotela.

FANT: Naveličal bi se njegovega medvedka. Zdelo bi se mi, da sem medvedek jaz sam. Da sem v medvedku, da imam medvedkovo podobo. Bilo bi prav smešno. (*Se zasmije.*)

DEKLE: In jaz bi bila papagaj. Saj bi govoril papagaj le to, kar bi jaz želela in nič drugega. (*Se smeje.*) Poglej! Pojdiva na železnico! (*Pokaže proti napisu »Železnica«.*)

FANT: Pojdiva! (*Gresta proti napisu.*)

NAPIS »ŽELEZNICA«. PRED NJIM STOJI MOŽ Z ŽELEZNICO. ZA NJIM SE VIDI VAGONČEK.

MOŽ II: Le sem, le sem, dame in gospodje! Zanimiva, hitra vožnja. Človek se vozi z vratolomno naglico skozi čas! Se dviga in spet pada, ne da bi pri tem kaj tvegäl. Vagončki z zaščitnim steklom proti vetru. Ni se vam treba bati vetrove bolezni. Le sem, le sem, dame in gospodje! Najlepša, najboljša, najbolj zanesljiva, najbolj koristna vožnja visoko nad našim mestom! Nekaj trenutkov nad vsemi! (*Kliče.*)

DEKLE: (*obstojita pred možem*): Ne bo nama tako lepo, kot sva mislila.

FANT: Prosila bova moža, naj nama da vagonček brez zaščitnega stekla. Potem bova občutila veter.

DEKLE (*veselo*): Prav imaš. Brez zaščitnega stekla.

MOŽ II (*opije*): Dame in gospodje, le sem, le sem! Najlepša, najbolj koristna vožnja...

FANT (*ga prekine*): Rada bi se peljala, gospod!

MOŽ II (*ju pogleda*): Samo izvolita! Kar v vagonček, otroka!

FANT (*se obotavlja, nekoliko neodločno*): Rada bi se peljala... drugače, gospod!

MOŽ II (*začuden*): Kako drugače?

DEKLE: Rada bi se peljala brez zaščitnega stekla, gospod!

FANT: Zaradi vetra, gospod. Veter bi nama božal obraz.

MOŽ II (*ne more verjeti svojim ušesom*): Veter bi vama božal obraz! Blazneža! Kaj vama ne pride na misel?

FANT: Tako rada imava veter, gospod.

DEKLE: Oh, zelo rada.

MOŽ II: Tiše, tiše! Kaj sta znorela! Sama vesta, da ni priporočljivo govoriti o vetru. Že od nekdaj se naši meščani boje vetra in varujejo svoje obraze pred njim. Že od nekdaj kažejo vetru hrbet in stopajo z vetrom, ne da bi se jim ta dotaknil obrazov. Sama dobro vesta, da je tako.

FANT: Toda nama je veter všeč.

DEKLE: Kako samo boža po licu. Včasih, če je močan, malo boli, ampak prijetno boli.

MOŽ II (*tiše*): Nekoč je nekdo, prav tako mlad kot vidva, hodil proti vetru. Pa je slabo končal. Od takrat kroži po našem mestu pregovor: Ne pljuj proti vetru! Ne morem vama uslišati prošnje. Peljeta se lahko samo z zaščitnim steklom na vagončku.

DEKLE: Škoda, da nama ne privoščite tega zadovoljstva, gospod.

FANT: Nihče ne bo zvedel, gospod.

MOŽ II: Toda, predpisi, predpisi, otroka! Če kdo to opazi, bom plačal visoko kazen.

FANT: Stražnik je v gostilni. Kvarta. Maloprej sem ga videl.

MOŽ II: Pa ovaduhi. Nanje sta pozabila, otroka!

FANT: Človeka ne ovadiš kar tako.

DEKLE: Res ne, gospod. Poglejte naju, mlada sva še in toliko bi rada doživela.

MOŽ II (*prijazneje*): Hm, tudi jaz sem bil nekoč mlad. Da, spomnila sta me na mladost. (*Se nasmehne.*) Kako daleč je to. (*Za trenutek razmišlja. Ju pogleda.*) Pustil vaju bom. Brez zaščitnega stekla. Ampak nikomur tega ne povejta. To je proti predpisom. Sama vesta. Naši meščani morajo varovati obraz pred vetrom.

FANT: Nihče ne bo zvedel. Hvala, dobri gospod.

DEKLE: Zelo lepo od vas, gospod.

MOŽ II: Že dobro, že dobro! Le sedita. (*Fant in dekle sedeta v vagonček.*) Tako! (*Sname z vagončka zaščitno steklo.*) Zaščitno steklo je proč. Dosti zabave, otroka! (*Mož potegne ročko. Lajna zaigra, vagonček ropota po tiru.*)

ZATEMNITEV. ŽAROMETI PLEŠEJO PO PANOJU. NA KATEREM JE FOTOMONTAŽA ZABAVIŠČA. LAJNA. SLISI SE GLAS FANTA IN DEKLETA.

FANT: Kako prijetno! (*Vpije.*)

DEKLE: Kako čudovito!

FANT: Koliko zraka, koliko sproščenih moči. Upira se v oči, sili v nosnice ...!

DEKLE: Kako boža s svojo hrapavo roko! Oh veter, veter!

FANT: V lase se ti vpleta! Kot slap pršeče vode so tvoji lasje v njem.

DEKLE: Tudi v glasu imaš veter!

FANT: V srcu ga čutim, v možganih ga čutim!

DEKLE: Kako lepe so tvoje besede v vetru. Trepetajo kot struna čarobnih gosli. Tako mora biti v gorah, ko se veter zaganja prek vrhov!

FANT: Za Velikim nasipom je tako!

DEKLE: Za Velikim nasipom, da!

FANT: Kuštra mi lase, kot tvoja roka včasih!

DEKLE: Sili mi v nedra, kot tvoja roka včasih!

FANT: Čutim ga na ustnicah, kot tvoje ustnice, vlažne in polne!

DEKLE: Oh veter, veter!

FANT: Oh veter, veter!

ZAROMETI PLEŠEJO VEDNO POČASNEJE. ZVONEC. ROPOTANJE VAGONČKA IN IGRANJE LAJNE POJEMATA. ZAROMET SE SPET USTAVI NA FANTU IN DEKLETU, KI SEDITA V VAGONČKU.

DEKLE (*si popravlja skuštrane lase*): Še bi se peljala!

FANT: Prosila bova moža.

MOŽ II (*pristopi k vagončku*): Tako, dovolj je bilo. Kar tresel sem se od strahu, da vaju ne bi kdo opazil. (*Da zaščitno steklo na njegovo mesto.*)

DEKLE: Še bi se vozila, gospod!

FANT: Čudovito bi bilo, če bi naju pustili še enkrat.

MOŽ II: Samo z zaščitnim steklom, če hočeta.

FANT: Brez zaščitnega stekla, gospod!

DEKLE: Da, prosim!

MOŽ II (*prestrašeno*): Molčita! Že zdaj se vama pozna na obrazih sled vetra. Vsa zardela sta!

FANT: In kaj zato, gospod. To je zdravo!

DEKLE: Res. In tudi prijetno je.

MOŽ II: Samo naj kdo opazi in zatoži, nesrečnika. Zaprli bi me z vama vred. Govorita, kot da ne bi vedela za vetrovo bolezen.

FANT: Veva, gospod. Pa tudi to veva, da ni še nihče od nje umrl.

DEKLE: Nihče natanko ne ve, če sploh je. Veter ne prenaša bolezni.

MOŽ II: In tisti meščan pred davnimi leti?

FANT: Nihče natanko ne ve, kako je bilo.

MOŽ II (*že nekoliko ježno*): Saj vendar piše, neumneža! Vse, kar piše, je zakon. Ljudje ničesar ne zapišejo zastonj. Če je zapisano, je res!

DEKLE: Včasih niso pisali tako. Na podstrešju sem nekoč našla med odvrženo kramo staro knjigo. Bila je knjiga pesmi. Pesmi o vetru, lepih pesmi.

FANT: Da, lepih pesmi.

MOŽ II (*ježno*): Molčita, nesrečneža! So pisali, da. Pisuni, ki niso imeli drugega, bolj pametnega posla. To so bile pregrešne knjige in vsa sreča, da so jih zažgali. Hudi časi so bili takrat. Ampak naši meščani so se rešili pisunov in knjig. In rešili so se tudi vetra, ko so zgradili Veliki nasip. Odkar je v našem mestu zatišje, je naše mesto najlepše na svetu. Drevesa so višja, ravna kot sveča, ker rastejo v zatišju. Ljudje so zdravi, bolj zdravi kot prej, ko se je veter zaganjal okoli dimnikov. Zaradi vetra je celo nekoč padla s strehe ope... (*Z dlanjo si zapre usta. Potem ju preplašeno pogleda.*) Ne, nič nisem rekel!

FANT: Pa ste rekli.

DEKLE: Tudi jaz sem slišala.

MOŽ II: Ne, nista slišala! (*Ju roti.*) Nista slišala, prosim, recita, nista slišala!

FANT: Padla je na glavo.

DEKLE: Ženski!

FANT: Županovi ženi, ki je potem umrla zaradi tega.

DEKLE: Zato je župan zasovražil veter.

FANT: In dal zgraditi Veliki nasip.

DEKLE: In z njim zajezil vetru pot v mesto.

FANT: Tudi knjige o vetru so zažgali.

DEKLE: In pesmi o vetru so zažgali.

FANT: In začeli so govoriti in pisati, da veter prenaša vetrovo bolezen.

MOŽ II: Molčita, nesrečnika, molčita! Za nas vse je bolje, da ni vetra. Lepše je živeti v zatišju. Pomislite samo, koliko prahu bi podil veter po naših ulicah! Kako so zdaj mirne, lepe.

DEKLE: Lepše bi bile v vetru. Spomladi bi veter razsipal po njih bele cvetne liste. Podili bi se po ulicah kot tisoč belih golobov.

FANT: Pa jeseni! Zlato listje bi se vrtinčilo v vetru kot jata prepelic.

DEKLE: In snežinke bi plesale v njem pozimi. Velike krasne snežinke!

MOŽ II (*ju ježno oponaša*): Človek bi šel po ulici in ves čas razmišljal, kako piha veter v tej ulici, kako v oni, kako je pihal včeraj, kako bo jutri pihal. Obleka prašna, v očesu bi ga skelela smet. Kar naprej bi moral razmišljati.

FANT (*porogljivo*): Bolje, da človek ne razmišlja, kaj ne?

MOŽ II (*ga ni razumel*): Priznal boš, da je bolje ne razmišljati. Vsaj ne o stvareh, ki niso za človeka koristne. Razmišljanje o vetru je nekoristna stvar, še več, škodljiva stvar.

DEKLE: Dolgočasno je, če nič ne razmišljaš.

MOŽ II: Nisem rekel, da čisto nič. Tudi sam razmišljam. Razmišljam, koliko vagončkov bom potisnil po svoji železnici. Razmišljam, kako bi drugo leto železnico izboljšal, da bi imeli ljudje z njo še več veselja. Razmišljam, kako lepo, kako prijetno je živeti v našem mestu, ker ni vetra.

DEKLE: Saj vendar ne veste, kako bi bilo, če bi bil veter.

MOŽ II (*odločno*): O tem ne razmišljam. Bral sem, da bi bilo ludo. To je zame dovolj. Jaz nisem strokovnjak za veter. Mene zanima le moja železnica. Vsak vijak na njej poznam. Zaškripa kolo in že vem, kaj je narobe. Vidita, to me zanima.

DEKLE: Poprej ste naju pa le pustili, da sva se peljala brez zaščitnega stekla.

FANT: Govorili ste nekaj o svoji mladosti.

MOŽ II: Molčita in pozabita. Slabost me je obšla. Nenadoma. Sam ne vem, zakaj. V slabosti sem bil nepremišljen. (*Se skuša nasmejati.*) Prav otročji sem bil. Tudi to se človeku včasih pripeti. (*Resno.*) Zdaj mi je žal in sram me je tega. Jaz sem pošten meščan, da vesta.

DEKLE (*prigovarja*): Če bi vedeli, kako je lepa vaša železnica v vetru.

FANT (*navdušeno*): Da res, če človek drvi po njej brez zaščitnega stekla.

MOŽ II: Ne bosta me več pretentala, ne. Izstopita! Samo čas tratim z vama.

DEKLE: Škoda, da naju več ne pustite, gospod. (*Vstane in izstopi. Za njo izstopi še fant.*)

FANT: Res, škoda! Pa kljub temu hvala.

MOŽ II: Že dobro, že dobro. Zbogom, sem rekel. In ne prikažita se mi več sem.

STARUHA (*pristopi. Priliznjeno*): Kaj se pa razburjaš, mož z železnico?

MOŽ II (*preplašen gleda staruho. Z roko kaže na skrivaj fantu in dekletu, naj izgineta*): Nič, nič posebnega, staruha. Malo sta mi ponagajala. Saj veš, mladost — norost.

STARUHA: Saj, saj. Mladost — norost, saj, saj! (*Pogleda fanta in dekleta. Ju premeri z nasmehom na ustih od nog do glave.*)

DEKLE (*tiho*): Pojdi, greva! (*Glasneje:*) Na svidenje, gospod!

FANT: Pa hvala lepa, gospod! (*Odide.*)

STARUHA: Zakaj pa se ti zahvaljujeta, mož z železnico?

MOŽ II (*se v zadregi skuša smejati*): Nič, nič posebnega, staruha, nič posebnega!

STARUHA: A, nič posebnega. Pa na svidenje, mož z železnico! (*Odide.*)

MOŽ II: Na svidenje, staruha! (*Začne vpiti:*) Le sem, le sem, dame in gospodje! Zanimiva, hitra vožnja. Človek se vozi z vratolomno naglico skozi čas. Se dviga in spet pada, ne da bi pri tem kaj tvegval. Vagončki z zaščitnim steklom proti vetru. Ni se vam treba bati vetrovne bolezn! Le sem, le sem.

ZATEMNITEV. ZVOČNIKI, SMEH IN POGOVOR LJUDI
POSTANEJO GLASNEJŠI.

ZABAVIŠČE. V OSPREDJU FANT IN DEKLE.

DEKLE: Čudni so ljudje, res čudni.

FANT: Morda sva pa midva čudna. Razmišljava o stvareh, o katerih drugi ljudje ne marajo razmišljati. Midva imava rada veter, drugi ljudje pa trdijo, da ga sovražijo.

DEKLE: Če bi vedeli, kako je lepo v njem.

FANT (*pokima*): Res je bilo lepo. (*Se ogleduje naokoli*;) Kam greva zdaj?

DEKLE: Ne vem, kam bi šla?

FANT: Lahko bi šla streljat pajace.

DEKLE: Preveč ljudi čaka v vrsti. In streljanje mi ni prav nič všeč.

FANT: Potem se greva lahko vozit z vrtiljakom. Morda bi nama mož dovolil voziti se brez zaslona proti vetru.

DEKLE (*veselo*): Spet bi začutila na licih veter!

FANT: Seveda.

DEKLE: Potem pa pojdiva!

GLASBA VRTILJAKA PREGLASI OSTALE MELODIJE.

FANT IN DEKLE GRESTA K NAPISU, KJER PIŠE »VRTILJAK«. OB NAPISU STOJI MOŽ Z VRTILJAKOM.

MOŽ III (*vpije*): Vrti se, vrti vrtiljak! Izvolite, gospe in gospodje! Popeljite se v čarobnem krogu, popeljite se nad mestom. Čudovit občutek! Samo tri krajcarčke vožnja, samo tri krajcarčke! Izvolite, gospe in gospodje!

DEKLE IN FANT SE PRIBLIŽUJETA, OBSTOJITA PRED NJIM.

DEKLE: Misliš, da nama bo dovolil? (*Tiho*.)

FANT: Ne zdi se mi napačen možak.

MOŽ III (*ju pokliče z roko*): Pridita, izvolita, samo izvolita na sedež, izvolita!

FANT: Rada bi se peljala drugače, gospod.

DEKLE: Da, drugače.

MOŽ III (*presenečen*): Kako drugače?

FANT: Drugače, v vetru!

DEKLE: Da, v vetru!

MOŽ III (*pogleda preplašeno okoli sebe. Tiše*): Zdi se mi, da sta malo prismuknjena! Kaj vama ni dovolj, da se lahko vrtita v začaranem krogu? Vedno više, vedno više. Samo občutek višine je važen. Veter pa je škodljiv. To menda vesta. Jaz sem dober, pošten meščan. Tudi to vedita!

FANT: Veva, gospod. Ampak storite nama to uslugo. Nihče ne bo opazil. Samo zaslon proti vetru snemite s sedežev, samo to.

DEKLE: Da, samo to.

MOŽ III: Kaj ne poznata predpisov? V veliko nevarnost bi se spustil, če bi vama storil to uslugo. Lahko bi me kdo naznanil, pa bi bil kaznovan, težko kaznovan. Lahko bi mi celo vzeli vrtiljak in ga dali drugemu, boljšemu meščanu od mene. To morata vedeti, draga prijatelja.

DEKLE: Če smo prijatelji, nama boste naredili to uslugo. Rekli ste: draga prijatelja.

MOŽ III: Rekel sem iz navade. Pravzaprav sem res prijatelj z vsemi ljudmi. Vendar, tega ne smejo ljudje izkoriščati. Kam pa pridem, če bodo ljudje zahtevali od mene nemogoče usluge. (*Počaka. Nekaj časa ju opazuje.*) Že, že, v nekaterih primerih pogledam tudi skozi prste. Samo pri najboljših prijateljih.

DEKLE: Storite to nama, dobri gospod. Mlada sva in rada se imava. In nora sva na veter.

MOŽ III: Že, že. Ampak tveganje, tveganje, prijatelja. Za tri krajcarčke vaju res ne morem pustiti na vrtiljak brez zaslona proti vetru.

DEKLE (*pogleda fanta in spet moža*): Pripravljena sva plačati tudi več!

FANT: Seveda. Samo povejte, koliko zahtevate.

MOŽ III: Deset krajcarčkov vsak. To ni preveč. Zagotavljam vama.

DEKLE (*v sebi*): Deset in deset je dvajset.

FANT: Poglejva, koliko denarja imava. (*Seže v žep. Potem pogleda v dlan.*) Pet krajcarjev imam.

DEKLE: In jaz štiri. Štiri in pet je devet.

MOŽ III (*odkima*): To je premalo, draga prijatelja. Veliko premalo. Preveč tvegam. Za to ceno res ne morem!

DEKLE (*pogleda fanta*): Kaj bova storila?

FANT: Kaj bova storila?

MOŽ III: Vajina stvar. Ko bosta prinesla dvajset krajcarčkov, vaju bom posadil na sedeže brez zaslona proti vetru. In nobenemu besedice o tem. Pomislita! Začarani krog, visoko nad mestom.

FANT: Samo za veter nama gre.

MOŽ III (*nestrpno*): Meni je vseeno, za kaj vama gre. Dvajset krajcarjev zahtevam pa konec!

DEKLE (*žalostno*): Pa konec?

MOŽ III: Da!

FANT: Našla bova denar, gospod. Prislužila si ga bova.

MOŽ III: Dobro. Čakal bom. Pa pohitita in nobenemu besedice o tem.

FANT: Brez skrbi. Na svidenje, gospod!

DEKLE: Na svidenje!

MOŽ III: Že dobro! (*Gleda za fantom in dekletom. Tiho sam sebi.*) Čeprav je bolje, da se ne vrmeta. Ampak denar bi mi pa tudi prav prišel.

NENADOMA SE PRED MOŽEM Z VRTILJAKOM POKAŽE STARUHA.

STARUHA (*priliznjeno*): Kaj pa sta hotela od tebe fant in dekle, mož z vrtiljakom?

MOŽ III (*presenečen in prestrašen, jeclja*): Nič, nič nista hotela, staruha. Pogovor, navaden pogovorček.

STARUHA: Saj, saj, pogovorčki so vedno prijetni, mož z vrtiljakom.

ZATEMNITEV. ZVOČNIKI. POGOVOR. SMEH.

ZABAVIŠČE. V OSPREDJU FANT IN DEKLE. POČASI SE SPREHAJATA.

DEKLE: Zaslužiti morava denar, kaj ne?

FANT: Kako naj ga zasluži?

DEKLE: Ne vem, premisli!

FANT (*nekaj časa razmišlja*): Lahko bi šel veslat. Lahko bi šla kam pomivat posodo.

DEKLE: Ves teden bi moral veslati. In posodo bi morala pomivati dva tedna, da bi prislužila ta denar.

FANT: Če bi igral na ruleto?

DEKLE: Še to bi izgubil, kar imava. (*Smeje se:*) Pravijo, kdor ima srečo v ljubezni, nima sreče v igri!

FANT (*žalostno*): Potem ne moreva priti do denarja.

DEKLE: Pač. Saj poznaš stojnico, kjer kupujejo srca. Prodala bom srce.

FANT (*počasi, skoraj žalostno*): Mislim, da bi te ne mogel imeti več rad, če bi ne imela srca.

DEKLE: Saj se ne bi spremenila. Ostala bi prav taka in tudi rada bi te imela prav tako kot zdajle.

FANT: Spremenila bi se. Vem, da bi se. Človek je drugačen, če je brez srca.

DEKLE (*mu prigovarja*): Pa ne bi prodala vsega. Samo majhen košček. Samo za dvajset krajcarjev. Ne za dvajset. Samo za enajst. Le enajst krajcarjev potrebujeva. Nič se ne bo poznalo na meni.

FANT: Bojim se, da se bo poznalo.

DEKLE (*zavzeto*): Pomisli na veter. Na vetru bi se srce spet zaraslo. Vem zagotovo!

FANT: Pravijo, da zelo boli, če prodaš srce. Tudi če prodaš samo majhen delček srca.

DEKLE: Saj ne boš zraven. Počakal boš tukaj. Ne bo te bolelo. Tudi mene ne bo bolelo, ker bom mislila nate in na veter.

FANT: Tudi zaradi vetra ga ne smeš prodati. Najino srce je polno vetra. Če boš prodala delček srca, boš prodala tudi delček vetra.

DEKLE: Misliš? Potem ga pa res ne smem prodati, dragi.

FANT IN DEKLE GRESTA ŠE NEKAJ KORAKOV. GLASBA, KI SE JE VES ČAS SLISALA V OZADJU, UTIHNE. POČASI SE RAZSVETLI VSE ZABAVIŠČE. MEŠČANI STOJITO IN GLEDajo V DESNO, KOT DA NEKAJ PRIČAKUJEJO. MRTVA TIŠINA.

GLAS IZ ZVOČNIKA: Meščani! Obrnite se proti zahodu. Pokrijte se čez glave z varovalnimi kapucami. Čez Veliki nasip se je vtihotapil v mesto veter. Čez Veliki nasip se je vtihotapil v mesto veter.

LJUDJE SE OBRAČAJO PROTI LEVI. MRMRAJE SI NATIKAJO NA GLAVE ČRNE KAPUCE. LE FANT IN DEKLE OSTANETA Z ODKRITIM OBRAZOM, ŠE VEDNO GLEDATA PROTI DESNI.

FANT (*razširi pred sabo dlan. Veselo*): Veter!

DEKLE (*veselo*): Veter! Ne bova se obrnila proč od vetra, kajne? Ne bova si nataknila kapuce!

FANT: Ne bova!

DEKLE (*pogleda okoli sebe*): Vsi so ubogali!

FANT: So. Midva pa ne bova!

ZASLIŠI SE ŠUM VETRA.

FANT: Čutiš, že prihaja!

DEKLE (*iztegne roki, kot da bi želela nekaj objeti*): Čutim, čutim!

MEŠČANI (*pokriti s kapucami. Gledajo v tla in molijo*): Beži, hudobni veter. Beži prek naših blagoslovljenih streh! Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se nikdar več! Beži, hudobni veter, beži prek naših blagoslovljenih streh! Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se nikdar več! (*Meščani venomer ponavljajo svojo molitev. Molitev nekoliko oslabi in iz ozadja spremlja pogovor med fantom in dekletom.*)

FANT (*navdušeno*): Poglej, listi papirja! Vzdigujejo se kot beli labodi!

DEKLE: Drevo se nagiba k drevesu, veje se grabijo in objemajo!

FANT: Oblaki hitijo prek streh kot bežeča čreda ovac!

DEKLE: Viseči praporci so oživali in zaplesali!

MEŠČANI: Beži, hudobni veter, beži prek naših blagoslovljenih streh. Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se, ne vrni se nikdar več!

VETER PRENEHA. MRTVA TIŠINA.

GLAS IZ ZVOČNIKA: Meščani! Veter je zbežal, zbežal, prekleti! Nevarnost je minila! Snemite kapuce, meščani, in veselite se sreče našega mesta.

MEŠČANI SNEMAJO Z GLAV KAPUCE IN JIH SPRAVLJAJO V ŽEPE. ZVOČNIKI SE SPET OGLAŠAJO DRUG ZA DRUGIM. LJUDJE GREDO PO SVOJIH POTEH. POGOVOR. SMEH.

STARUHA (*gleda za odhajajočim fantom in dekletom*): Hej, vidva!

FANT IN DEKLE SE ZAČUDENO OBRNETA.

FANT IN DEKLE: Naju kličete, gospa?

DEKLE: Ne poznavam vas, gospa!

STARUHA: Hvala bogu, da se ne poznamo. Stojta!

FANT: Zakaj, gospa!

STARUHA: Takoj bosta videla! (*Se ozira okoli.*) Policaj, gospod policaj.

NA PRIZORIŠČE PRIDE STRŽNIK. USTAVI SE PRED STARUHO.

POLICAJ: Kaj je, staruha?

STARUHA: Ta dva!

POLICAJ (*vprašuje*): Ta dva?

STARUHA: Ta dva nista imela kapuce!

POLICAJ: Nista imela kapuce!

STARUHA: Ko je čez mesto pihal veter.

POLICAJ: Ko je pihal veter. (*Preteče pogleda fanta in dekle.*)

FANT IN DEKLE MOLČE ZRETA V TLA.

STARUHA: In proti vetru sta bila obrnjena. Proti vetru, z golim obrazom.

POLICAJ (*preteče*): Z golim obrazom!

MEŠČANI (*stojе naokoli in poslušajo pogovor. Pokimajo*): Z golim obrazom, z golim obrazom!

POLICAJ (*najprej preleti s pogledom meščane, potem se obrne k staruhi*): Se ne motiš, staruha?

STARUHA: Ne motim se, gospod policaj. Pred njima sem stala in kazala vetru hrbet. Kot se glasi ukaz. Videla sem ju skozi očala. Bila sta vsa blažena, vsa zardela od vetra in (*se zanese*) njej so plapolali lasje, kako lepo plapolala ... (*Si prestrašeno položi na usta dlan.*)

POLICAJ (*jezno*): Molči, staruha! Kaj pa gobezdaš! Nikomur v vetru ne plapolajo lasje. Nikomur od vetra ne rdi obraz. To menda veš! Veter prinaša le ...

STARUHA (*hoče popraviti, kar je zgrešila, in ga prekine*): Res, gospod stražnik. Zmotila sem se. Ušlo mi je, kot da bi se mi zmešalo. Ni bilo tako, ne, ni. Imela sta grda, spačena obraza, polna gub. V očeh strah, usta skrivljena v bolečini. Še nikoli nisem videla tako grdih obrazov.

POLICAJ (*skrivnostno, toda odločno*): Vetrova bolezen je bila to.

STARUHA (*z gnusom*): Da, vetrova bolezen, na teh dveh.

MEŠČANI: Vetrova bolezen, na teh dveh!

POLICAJ (*pogleda fanta in dekle*): In kaj pravita vidva k temu?

FANT (*pogleda najprej dekle in potem policaja*): Še nikoli ni bilo tako lepo.

DEKLE: Res, še nikoli!

POLICAJ: Huda grešnika sta. Se zavedata tega?

DEKLE: Nič hudega nisva storila, gospod policaj!

POLICAJ (*presenečeno*): Nič hudega! Slišite, ljudje, kaj pravita! Nista se pokorila ukazu! Ponudila sta svoja pregrešna obraza prekletemu vetru!

MEŠČANI: Prekletemu vetru, prekletemu!

POLICAJ (*z zaničevanjem*): Svoja gnusna obraza.

FANT (*zapzeto*): Lep je njen obraz, gospod stražnik, pogledjte! Še nikoli ni bil tako lep!

POLICAJ (*odločno*): Grd je, če jaz rečem. Še nikoli nisem videl tako grdega obraza. In tudi tvoj je grd!

DEKLE: Ne, ni! Ljudje, sami vidite, da ni! (*Pogleda po meščanih, kot da bi iskala oporo.*)

MEŠČANI (*govorijo predse, ne da bi si ju upali pogledati*): Grda obraza, grda obraza!

POLICAJ: Pred sodnika bosta šla. Pred samega velikega župana! Takoj jutri zjutraj. (*Se ozre po ljudeh.*) Priče potrebujem! Kaj vse sta ta dva danes počenjala? Kje vse sta se potikala?

STARUHA: Vem, s kom sta govorila. Vem, kod sta hodila, policaj.
MOŽ I (*se vrine, boječ se, da bi ga staruha ne prehitela*): Pri meni sta bila, gospod policaj. Nista hotela kupiti srečk, ker nisem imel papagaja, ki po svoje govori, ker nisem imel medvedka, ki po svoje pleše. Zelo nesramna sta bila z mano. Nagnal sem ju. Že takrat sta se mi zdela sumljiva.

MOŽ II (*mu seže v besedo*): Tudi pri meni sta bila, gospod policaj. Brez moje vednosti sta snela z vagončka zaščitno steklo proti vetru. Potem sta se vozila tako, brez zaščitnega stekla. In povrh sta mi še pokvarila vagonček.

POLICAJ (*jezno*): Zakaj pa nisi tega javil meni, mož z železnico?

MOŽ II (*prestrašeno*): Pravkar sem bil na poti k vam, gospod.

MOŽ III (*priliznjeno*): Tudi pri meni sta bila, gospod policaj. Dvajset krajcarjev sta mi hotela dati, samo da bi ju pustil voziti se na vrtiljaku brez zaslonov za veter. Pa se nisem pustil omajati in sem ju nagnal.

POLICAJ: Celo to! Lepa ptička smo ujeli!

STARUHA: Jaz sem ju prijavila. Ne pozabi tega, stražnik. Ne pozabi moje usluge.

POLICAJ: Ne bom, staruha, čeprav včasih preveč govoriš.

STARUHA: Ušlo mi je tisto o...

POLICAJ: Molči! Vsi štirje boste jutri na sodišču pričali proti njima. Mislim, da ste dobri meščani, kajne?

ŠTIRJE (*v zboru*): Smo, gospod policaj, seveda smo.

POLICAJ (*se obrne k fantu in dekletu*): In vidva, kaj lahko povesta v svoj prid?

FANT: Nič takega nisva storila. Nobenemu nisva storila nič žalega. Le veter imava rada...

DEKLE: Da, veter in drug drugega.

POLICAJ: Kakšna nesramneža! S svojimi pregrešnimi besedami kužita zrak. Zavežite jima usta!

MOŽ I (*skoči k fantu in dekletu. Ves zavzet potegne iz žepa robec, ga strga na dvoje in najprej zaveže usta fantu in potem še dekletu*): Takoj, gospod policaj. Na, ti! In ti!

POLICAJ: Tako! (*Se obrne k ljudem*.) Zdaj pa nadaljujte z zabavo, poštene, dobri meščani! Veselite se sreče našega mesta!

ZVOČNIKI SPET PREGLAŠUJEJO DRUG DRUGEGA. PO-
GOVOR, SMEH. ZATEMNITEV.

TIŠINA, KORAKI. ODPIRANJE ŠKRIPAJOČIH, TEŽKIH
VRAT.

PRIZORIŠČE SE OSVETLI. POLICAJ, FANT IN DEKLE.

POLICAJ: Stopita noter! Tukaj bosta imela dosti prostora. Zdaj vama lahko odvežem pregrešna usta. (*Jima sname robca*.) Tukaj ne bo mogel nihče slišati vajinih laži. (*Z ironijo*.) In na svidenje jutri! (*Odide*.)

TIŠINA. KORAKI SE ODDALJUJEJO. TIŠINA. DEKLE IN
FANT SE OGLEDU JETA PO PROSTORU.

DEKLE: Sama v tako velikem prostoru.

FANT (*jo prime za rame in jo skuša potolažiti*): Nisva sama. Ti si pri meni, jaz pri tebi. Zdaj sva vsi.

DEKLE: Vsi, vsi, vsi! (*Prvo besedo reče tiho, drugo glasneje, tretjo zakliče.*) ... Kakšen prostor! Kako velik prostor za dva! Človek ne ve, kam bi sedel, kam bi se dal. Nobenega kotička si ne more izbrati, kjer bi se počutil domače, da bi lahko rekel, to je moj kotiček.

FANT: K steni sedi. Jaz bom sedel predte in imela boš svoj kotiček. Med menoj in steno. In rekla boš lahko: moj kotiček.

DEKLE: Daj, storiva to!

NAJPREJ SEDE FANT, POTEM ŠE DEKLE.

FANT: Tako! Je bolje?

DEKLE: Je, zdaj imam svoj prostor. Me boš prišel obiskat?

FANT: Bom. Sem že pri tebi. Kako se kaj imaš? (*Jo poljubi.*)

DEKLE (*smeje se*): Hvala, dobro. Si lepo potoval?

FANT (*se tudi smeje*): Sem. Ti je bilo kaj dolgočas brez mene?

DEKLE: Zelo, zelo sem te pogrešala. (*Konča z igro. Se zresni. Čez nekaj časa:*) Tišina, kakšna tišina. Umrli bom zaradi nje.

FANT: Ne boš. Poslušaj svoj glas.

DEKLE: To ni več moj glas, to ni več tvoj glas. Sto glasov je. Ukradli so nama najina glasova.

FANT: Poslušaj svoje srce. Srce še zmerom šepeta po svoje.

DEKLE (*prisluskuje. Veselo*): Res, srce šepeta po svoje.

FANT (*nasloni njeno glavo na svoje prsi*): Poslušaj!

DEKLE: Tudi tvoje slišim. Tvoje in svoje. In jaz, norica, sem ga mislila prodati. Kako hudo bi bilo zdaj brez srca.

FANT: Vesel sem, da ga nisi prodala.

DEKLE (*spet vzdigne glavo in posluša*): Kakšen mir. Tod ni bilo nikoli vetra. Oni to vedo, zato so naju zaprli sem.

FANT: Motiš se. Tudi tukaj je veter. V vsakem kamnu je skrit. Povsod je.

DEKLE: Ne verjamem.

FANT: Je. Nagni se k meni! (*Pomaha ji z roko pred obrazom.*) Čutiš?

DEKLE (*veselo*): Veter!

FANT: Da, veter. Tudi tukaj je. Povsod je. Niso nama ga mogli vzeti. Tudi v največjem zatišju je!

DEKLE: Res, veter! Nisva sama. Mi vsi smo. Ti, veter in jaz. Zdaj bom zlahka zaspala ob tiktakanju tvojega in svojega srca.

FANT (*jo pritegne nase*): Zaspi, zaspi, tako, ob meni, ob tiktakanju tvojega in mojega srca.

ZATEMNITEV. BOBNI.

NA PRIZORIŠČU ŽUPAN IN POLICAJ.

POLICAJ: V velikem zaporu sta, župan.

ŽUPAN (*pokima. Premišljuje, čez čas*): Kako pa sicer, stražnik? So ljudje zadovoljni?

POLICA J: Zelo zadovoljni, veliki župan. Srečni so, župan!

ŽUPAN: So se prijetno, pravilno zabavali?

POLICA J: Prijetno in pravilno, veliki župan. Razen fanta in dekleta seveda.

ŽUPAN (*bolj sam zase*): Da, razen teh dveh... Ravno tedaj, ko človek misli, da je vse v najlepšem redu, se zmeraj najde kak tepec in vse pokvari. In največkrat so to ti mladi ljudje, ki jih ima človek drugače tako rad.

POLICA J: Nobenega spoštovanja nimajo več ti mladi. V njihovih pogledih je prezir in posmeh. Le iz strahu ubogajo. Čutim to, župan.

ŽUPAN: Dosezi, da te bodo ubogali iz spoštovanja.

POLICA J: Težko je to, župan. Ljudje spoštujejo modrost in ne sile. Vendar bom poskusil, župan.

ŽUPAN: Greva, v Veliki zapor. Pogovoriti se moram z njima. (*Odideta.*)

ZATEMNITEV.

KORAKI Z ODMEVOM. POSTAJAJO VEDNO GLASNEJŠI.

PRIZORIŠČE SE POČASI RAZSVETLI. FANT IN DEKLE SEDITA OBJETA IN PRISLUŠKUJETA KORAKOM.

NA PRIZORIŠČE PRIDETA ŽUPAN IN POLICA J. FANT IN DEKLE VSTANETA.

POLICA J: Tukaj sta, župan!

ŽUPAN: Zapri vrata, počakaj zunaj in ne prisluškuj.

POLICA J: Razumem, župan. (*Odide s prizorišča.*)

ŽUPAN: Torej, vidva sta tista!

FANT (*se prikloni*): Dobro jutro, veliki župan!

DEKLE (*se prikloni*): Dobro jutro, veliki župan!

ŽUPAN (*si ju nekaj časa ogleduje*): Ni vama vseč v našem mestu, kot sem slišal.

FANT: Je, veliki župan.

DEKLE: Nikoli nisva rekla kaj takega.

ŽUPAN: Če imata rada veter, ne moreta imeti rada tudi našega mesta. Samo sovražniki našega mesta imajo radi veter.

FANT: Nisva sovražnika in rada imava naše mesto.

DEKLE: Ne bi mogla živeti drugod.

ŽUPAN (*bolj milo*): Vidim, da še nista predaleč zabredla. Še vedno tli v vaju domoljubna zavest. Zmeraj mi je žal vas mladih, če zabredete v takšne pregrehe. Ne bi maral, da bi bila kaznovana. Celo vseč sta mi nekoliko. Sicer je pa vse odvisno od tega, kako se bosta obnašala v prihodnje.

FANT: Kaj naj storiva, veliki župan?

DEKLE: Ne kaznujte naju, župan.

ŽUPAN: Dobro poslušajta. Na razpravi bosta povedala ljudem, da je veter največji sovražnik našega mesta. Da sta začutila njegov gnusni dih na svojih licih in da sta se zaradi tega vso noč valjala v smrtnih krčih. Šele proti jutru vaju je moj zdravnik rešil vetrove bolezni in muk.

FANT (*začudeno*): Pa saj ni bilo nič takega, veliki župan.

DEKLE: Že dolgo nisem tako sladko spala.

ŽUPAN (*nestrpno*): Kaj me briga, kako je bilo, kako sta spala. Važno je, da povesta ljudem. Tako, kot sem rekel. In pred ljudmi morata priznati, da sta izdajalca našega mesta. Ti dekle, moraš reči pred vsemi, da je tvoj fant izdajalec. In ti fant, moraš reči pred vsemi, da je tvoje dekle izdajalka. In potem morata reči, da sovražita veter. In obljubiti morata, da bosta odslej živela tako, kot se spodobi dobremu meščanu.

DEKLE: Nikoli ne bom mogla reči, da je izdajalec. Ne njemu ne drugim. Vem, kako rad ima naše mesto.

FANT: Lagal bi, če bi rekel kaj takega o njej, veliki župan.

ŽUPAN: Tako bosta storila, kot sem rekel. Drugače vaju čaka huda kazen. (*Ju skuša prepričati:*) Ne razumem, zakaj se ženeta za vetrom. Toliko zabavišč je v mestu, toliko poceni zabave. Cirkusi, vrtljaki, železnice, gugalnice, godbe in orkestri, vidva pa sta izbrala veter.

FANT: Nekoč sem spal na vrtu pod drevesom. Še kot otrok. Takrat sem ga prvič občutil. V snu. Rahlo sapo, ki se mi je dotaknila obraza. Od takrat ga ne morem pozabiti.

DEKLE: Sanjalo se mi je nekoč, da imajo nekje čolne z velikimi jadri, v katere se upira veter, da neslišno drsijo po nakodrani modrini. Od takrat sem vsa neumna na veter.

FANT: Nekdo mi je povedal, da so nekje velike vetrnice. Vse bele se vrte v vetru.

ŽUPAN (*jezno*): Nič ni res. To so samo sanje, nesrečnika.

FANT: Niso samo sanje, župan. Naredil sem vetrnico iz papirja, skrivaj splezal na Veliki nasip in jo nastavil vetru. In res se je vrtela.

DEKLE: Nekoč po dežju sem naredila majhno ladjico iz lesa. Tudi jadro sem ji naredila. Potem sem šla do prve mlake, položila ladjico na vodo in pihnila v jadro. Ladjica je zbrzela prav do drugega konca mlake. Zato verjamem, župan.

ŽUPAN (*se trese od jeze*): Molčita, grešna nesrečnika! Nepopravljiva sta. Zato vaju čaka težka kazen, težka kazen!

ZATEMNITEV. BOBNI.

PRIZORIŠČE SE RAZSVETLI. POLICAJ STOJI NA VZVIŠENEM PROSTORU. NA PRIZORIŠČU OB STRAŽNIKU JE PRAZEN STOL. POD NJIM STOJIJO MEŠČANI. Z DESNE PRIDE ŽUPAN IN SEDE.

POLICAJ: Poklonite se velikemu županu, meščani!

MEŠČANI (*se globoko priklonijo*): Pozdravljen, veliki župan, naš dobrotnik!

ŽUPAN: Pozdravljeni, meščani! Poslušajte! Zadovoljen sem z vami, meščani. Ubogate, ne razmišljate ne preveč in ne premalo. Spoštujete zakone in predpise! Pravilno in pridno delate in po svojem delu se pravilno in veselo zabavate v mestnem zabavišču. (*Povzdigne glas.*) Toda med vami so ljudje, ki mislijo drugače kot vi, ki ne spoštujejo predpisov in zakonov našega mesta, ki ne spoštujejo mene. Danes je

spet črn dan, ko bomo morali soditi nezadovoljnežema! Fantu in dekletu, ki sta ponudila svoja obraza gnusnemu vetru, našemu sovražniku.

MESČANI: Doleti naj ju težka kazen, župan!

ŽUPAN: Prav to sem hotel slišati iz vaših ust, meščani. (*Obrne se k stražniku, ki je ves čas stal za županom.*) Privedi ju, stražnik!

POLICAJ (*gre do konca ozvišenega prostora in pokliče*): Semkaj stopita! Naj vaju vsi vidijo!

MNOŽICA: Doleti naj ju težka kazen, doleti naj ju težka kazen, župan!

FANT IN DEKLE STOPITA NA ODER. ZRETA V TLA.

ŽUPAN: Preberi obtožnico, policaj!

POLICAJ (*vzame pergament, ga razvije, pogleda po meščanih in začne brati s povzdignjenim glasom*): Župan, meščani! Včeraj zvečer, ko se je čez nasip vtihotapil nad mesto ogabni veter, ko so se meščani na ukaz pokrili z varovalnimi kapucami, sta fant in dekle ponudila svoja nezavarovana obraza ogabnemu vetru. In ne samo to! Fant in dekle nista hotela kupiti srečk. Od moža s srečelovom sta hotela papagaja, ki govori po svoje, in medvedka, ki pleše po svoje. Pa to še ni poglobitni greh. Huje je bilo pri možu z železnico. Vozila sta se na železnici brez varovalnega stekla proti vetru in pokvarila sta vagonček. Moža z vrtiljakom pa sta hotela celo podkupiti, samo da bi ju pustil voziti se brez zaslona za veter! (*Zapije pergament.*)

BOBNI.

ŽUPAN: Kaj imata povedati na to, ti, fant, in ti, dekle?

DEKLE: Hotela sva papagaja, ki govori po svoje, in medvedka, ki pleše po svoje.

FANT: Ničesar protizakonskega nisva naredila.

ŽUPAN: To res ne. Vendar kljub temu je to pregrešna misel, ki razkriva vajina slaba značaja. Papagaj, ki govori po svoje, lahko reče marsikaj in medvedek, ki pleše po svoje, lahko zapleše tudi izven svojega začrtanega kroga. Vse se mi zdi, da bi bila rada tudi vidva podobna papagaju, ki govori po svoje, in medvedku, ki pleše po svoje. Hočeta biti pametnejša od drugih skromnih, poštenih meščanov.

MESČANI: Doleti naj ju težka kazen, župan!

ŽUPAN: Je res tako, mož s srečelovom?

MOŽ I: Prav tako, točno tako, veliki župan! (*Mož stopi za korak k ozvišenemu prostoru. Ko pove, se spet umakne na svoje mesto med ljudi.*)

ŽUPAN: Mož z železnico!

MOŽ II: Izvoli, veliki župan. (*Stopi pred ozvišeni prostor in se prikloni.*)

ŽUPAN: Je to, kar navaja obtožba, resnica?

MOŽ II: Čista resnica, veliki župan. Vozila sta se brez varovalnega stekla in med vožnjo vpila od zadovoljstva in sreče. In pokvarila sta mi voziček. Ko pa je bilo vožnje konec, ju nisem spoznal. Njuna obraza sta bila gnusno grda, opičjemu obrazu podobna.

DEKLE (*se ne more več premagovati. Zazeto*): Lep je bil njegov obraz, še lepši kot sicer!

FANT: In tudi njen je bil lep!

MOŽ II: Lažeta, veliki župan! Rada se imata pa zaradi tega lažeta nam in drug drugemu!

ZUPAN: Dovolj, mož z železnice. Tudi jaz tako mislim! Lahko greš!

MOŽ II: Razumem, da lahko grem, župan. *(Se umakne na svoje mesto.)*

ZUPAN: Mož z vrtiljakom!

MOŽ III: Na uslugo, veliki župan!

ZUPAN: Pripoveduj! Kaj sta pri tebi počenjala fant in dekle?

MOŽ III: Hotela sta se voziti na vrtiljaku brez zaslonov za veter. Ko jima nisem ugodil, sta me hotela podkupiti. Dvajset krajcarjev sta mi ponujala, samo da bi ju pustil na sedeže brez zaslona.

ZUPAN *(se obrne k fantu in dekletu)*: Je to res?

FANT: Ni čisto tako. Sam je zahteval dvajset krajcarjev!

DEKLE: Da, res!

MOŽ III: Lažeta, veliki župan!

ZUPAN: Verjamem ti, mož z vrtiljakom. Kdor greši, ta tudi laže. Fant in dekle sta za to dober primer. Lahko greš!

MOŽ III: Na uslugo, veliki župan! *(Se prikloni in se umakne na svoje mesto.)*

ZUPAN: Zdaj pa vidva, fant in dekle! Vse lepo povejta, po resnici. In ne pozabita na razgovor zjutraj v ječi. Takrat sta priznala, da je veter ogaben, da ga sovražita, da sta zaradi njega ponoči težko zbolela.

FANT *(začudeno)*: Ne spomnim se, da bi rekel kaj takega, župan!

DEKLE: Zdi se mi, da nisva rekla nič podobnega, župan!

ZUPAN *(jezno)*: Spet lažeta, lažeta in lažeta! Zjutraj sta priznala svojo krivdo, zdaj pa skušata preklicevati. Stražnik, bil si zraven, zato povej, kako je bilo!

POLICAJ *(se sprva ne znajde)*: Priznala sta, župan!

ZUPAN *(nestrpno)*: Kaj sta priznala?

POLICAJ: To, kar ste maloprej rekli. Priznala sta, da je veter ogaben!

FANT *(odločilno)*: Nič takega nisem rekel. *(Se zanese. Pogleda župana in potem meščane.)* Lep je veter, o župan in vi meščani! Dotakne se te in zdrsi po koži, ko da bi te božala materina roka...

ZUPAN *(ga prekine)*: Molči, nesrečnik! *(Se obrne k dekletu. Prigovarja.)* Dekle, vsaj ti bodi pametna! Priznaj, da te je on zvalil na krivo pot! Priznaj da si bila pod njegovim vplivom in vse ti bo oproščeno.

DEKLE: Ne morem reči nekaj takega, župan. Že dolgo imam rada veter. Takrat še niti vedela nisem za fanta. Kot otrok sem nekoč spuščala z okna milne mehurčke. Zapihala je rahla sapa. Balonček se je vzdignil, zažarel v vseh mavričnih barvah, se vzdigoval vedno više in se bleščal v soncu, ko da bi bil iz zlata. Takrat sem nastavila vetru obraz in začutila njegovo blago roko. Takrat sem vzljubila veter. Zaradi tistega zlatega mehurčka, zaradi občutka, ki je bil tako lep.

ZUPAN: Molči, pregrešno dekle!

POLICAJ: Še vedno sta obsedena od vetrove bolezni, župan! *(Se obrne k ljudem.)* Nevarna zločinca sta, meščani! Sami lahko vidite!

MEŠČANI: Nevarna zločinca sta, nevarna zločinca!

ŽUPAN: Sploh vesta, kaj govorita, fant in dekle? S tem, ko sta rekla, da ljubita veter, sta tudi rekla, da sovražita svojo mirno, brezskrbno mladost, hišo, v kateri sta se rodila, mirno ulico, v kateri sta se nekoč igrala, mater, ki vaju je rodila, svoje mesto, v katerem živita. Vse to!

FANT (*odkima*): Ne sovraživa svoje mladosti. Saj sva v njej spoznala veter. Ne sovraživa rojstne hiše. Koliko sanj o vetru je spetih med njenimi zidovi.

DEKLE: Z okna hiše sem takrat pihnila mehurček v svet!

FANT: Ne sovraživa mirnih ulic! Ampak v vetru bi bile ulice še lepše. Veter bi gnal čeznje svojo pesem. Vsak vogal bi pel, vsak dimnik in telegrafski drogovi bi peli in telegrafske žice bi pele!

DEKLE: In vsak že odpadel jesenski list bi znova oživel. In navaden odvržen list papirja bi se spremenil v belega goloba.

FANT: Kako naj sovražim mater, ki me je rodila? Njej se imam zahvaliti, da sem spoznal veter!

DEKLE: Da, njej!

FANT: In tudi mesta ne sovraživa, mesta, ki stoji sredi vetra.

DEKLE: Čeprav je obzidano z Velikim nasipom, čutiva veter, ki se češe ob zunanje zidove nasipa. Celo slišiva ga včasih ponoči, ko utihnejo zvočniki iz zabavišča. Celo občutiva ga včasih, če zaide čez nasip in zdrсне v tišino ulic. Tako kot včeraj!

POLICAJ (*z narejenim strahom*): Vetrova bolezen, župan! Še zmeraj sta bolna!

ŽUPAN: Zdravnik!

NA VZVIŠENI PROSTOR PRIHITI ZDRAVNIK. V ROKI DRŽI ZDRAVNIŠKO TORBICO.

ZDRAVNIK: Prosim, župan! (*Se prikloni.*)

ŽUPAN: Kaj je z njima, zdravnik. Preglej ju!

ZDRAVNIK (*ozame iz torbe prisluškovalnik, ga nastavi najprej na fantovo glavo, zmaje z glavo, potem naredi isto pri dekletu*): Vetrova bolezen, župan. Sicer ne tako huda, kot zjutraj, ko sta se valjala v smrtnih krčih, vendar kljub temu tako huda, da jima je omračila um. V zelo nevarnem stanju sta. Zase in za druge. Opozoriti moram, da je prav to stanje boleznui najbolj nalezljivo.

FANT (*jezno*): Kaj gobezdaš, zdravnik! Nihče se ni valjal v smrtnih krčih!

DEKLE: Lažeš, zdravnik! Sanjalo se ti je, zdravnik! Še nikoli te nisem videla.

ZDRAVNIK (*razširi roke*): Sam vidiš, kako je z njima, župan!

FANT: Župan, veš, da ni res, kar pravi zdravnik. Tudi ti veš, policaj. Uničiti naju hočeta, ker se bojita resnice!

DEKLE: Da, zato! In ker sovražita veter. Iz strahu ga sovražita!

ŽUPAN (*s povzdignjenim glasom*): Meščani, slišite te bogokletne besede! Kaj naj storim z njima, o meščani! Kaj naj storim!

MOŽ I (*vzdigne pest*): Linčajmo ju, meščani!

MOŽ II: Nič drugega ne zaslužita!

MOŽ III: S kamenjem po njima!

STARUHA: Tako je, s kamenjem, s kamenjem po izdajalcih!

MEŠČANI (*začno vpiti in doigati pesti*): Linčati, linčati! S kamenjem po njima. Smrt izdajalcem! Nam ju izroči, župan!

VPITJE VEDNO BOLJ NARAŠČA. FANT IN DEKLE STOKITA OB VZVIŠENEM MESTU IN ZRETA V TLA. ŽUPAN IN STRAŽAR ZADOVOLJNO GLEDATA VES PRIZOR. USTNICE SE JIMA ŠIRIJO V NASMEH. VPITJE POSTANE OGLUŠUJOČE. NEKATERI MEŠČANI ŽE ZAČENJAJO POBIRATI KAMENJE. PRVI KAMEN ZADENE FANTA.

ČEZ TO VPITJE ZAČNO UDARJATI IZ DALJAVE VOTLI UDARCI. SPRVA SO KOMAJ SLIŠNI, VENDAR POSTAJAJO VEDNO MOČNEJŠI IN KMALU PREGLASIJO VPITJE, KI POČASI POJEMA. LJUDJE SE ZAČNO OZIRATI PROTI SMERI, OD KODER PRIHAJAJO UDARCI. KLICI IZUMREJO. LE STARUHA NE POPUSTI.

STARUHA: S kamenjem, s kamenjem, s kamenjem! (*Prva beseda glasna, druga tišja, tretja se izgubi v šepetu. Roka, do zdaj dvignjena nad glavo, pade k telesu.*)

MRTVA TIŠINA. KAMENJE, KI GA IMAJO SE VEDNO NEKATERI MEŠČANI V ROKAH, PADA NA TLA.

UDARCI SO VEDNO MOČNEJŠI. VRSTIJO SE ENAKOMERNO, ZASTRAHUJOČE IN POLNIJO OZRAČJE Z MUČNIM VZDUŠJEM. SKOZI TO UDARJANJE SE ZASLIŠIJO HITEČI KORAKI IN PRIHAJAJO VEDNO BLIŽE. NA POZORIŠČE PRITEČE STRAŽAR VELIKEGA NASIPA. PADE ŽUPANU PRED NOGE.

STRAŽAR: Milost, veliki župan!

ŽUPAN: Pripoveduj, stražar Velikega nasipa! Kaj se je zgodilo!

STRAŽAR: Krogla, velika krogla!

ŽUPAN (*nervozno*): Kje, stražar!

STRAŽAR: Zunaj, na ravnini pred mestom. Veter jo počasi potiska proti mestu. Poslušajte! (*Vzdigne glavo in pokaže v smer, od koder prihajajo udarci. Vsi prisluškujejo. Spet se obrne k županu.*) Zdaj je še daleč. Ampak se bliža. Ped za pedjo se bliža. In čez štiri, morda pet dni se bo privalila do... do Velikega nasipa in ga porušila!

MEŠČANI (*obupno*): Pomagaj, veliki župan, pomagaj!

ŽUPAN (*v prvem trenutku ne ve, kaj bi, potem se znajde, vstane, nervozno se igra s prsti*): Mir, meščani! Ohranite mirno kri, meščani. Ničesar se vam ni treba bati. Krogla je še daleč. Razbili jo bomo. Še preden bo prišla do Velikega nasipa, jo bomo razbili.

ZATEMNITEV. BOBNI.

(Konec prihodnjšč)

monarhij je rodilo že »zakonito« državno nacionalno asimilacijo Makedoncev. Zdaj se ne samo ni več moglo, marveč se tudi ni smelo pomisliti na kakršnokoli uveljavljanje makedonščine kot knjižnega jezika, zakaj to bi avtomatično pomenilo grožnjo za osnovne interese zavojevalcev. Toda narod se ni pokoraval, jezik pa je v književnih delih še dalje prodiral in utrjeval pot makedonski pismeni tradiciji.

Prevedel J. F.

VETER

Smiljan Rozman

(Konec)

II. DEJANJE

NA PRIZORIŠČU NA VZVIŠENEM PROSTORU SO ŽUPAN, POLICAJ IN STRAŽAR. VSI TRIJE IMAJO OKOLI VRATU OBESENE DALJNOGLEDE. GLEDajo V DALJAVO. OZRAČJE POLNIJO VOTLI UDARCI. VETER.

STRAŽAR: Tam, veliki župan. Z daljnogledom se lepo vidi. Krogla, kot gora velika. Počasi se kotali, prav počasi, ped za pedjo.

POLICAJ (*prestrašeno*): Prav zares, kot gora velika, v hipu bo zrušila Veliki nasip.

ŽUPAN (*jezno*): Bo zrušila? Kaj si mislil s tem reči, policaj?

POLICAJ: Zmotil sem se, župan. Mislil sem reči; bi zrušila. Seveda, če bi prišla do nasipa. Toda krogla ne bo nikoli prišla do nasipa, kaj ne, župan? (*Skuša prepričati sebe in župana!*)

ŽUPAN: Tudi jaz mislim tako, policaj. Predvsem nobene panike, policaj. Vsaj od tebe nisem pričakoval kaj takega.

STRAŽAR (*še vedno prestrašen*): Veter je močnejši, župan. Odkar se je pojavila krogla, piha s podvojeno močjo. Nikoli še ni bilo tako, župan.

ŽUPAN (*začudeno*): Močnejši, stražar? Ne bi rekel. Zdi se mi prav tako močan kot običajno.

STRAŽAR: Motiš se, župan. Tudi instrument kaže, da je močnejši. Sam lahko pogledaš.

ŽUPAN (*nestrpno*): Instrument je pokvarjen, pokvarjen! Razumeš, stražar!

STRAŽAR: Razumem, župan. In krogla, krogla kot gora velika. Kaj bomo s kroglo. Ne moremo pustiti, da bi nam razrušila Veliki nasip, župan.

ŽUPAN: Preveč trepečeš, stražar. Za vojaka se to ne spodobi.

STRAŽAR: Ne morem drugače, župan. Samo na vetrovo bolezen mislim. Le od kod se je vzela ta krogla, tako velika krogla.

ŽUPAN (*odločno*): Stražar, ti se motiš. Krogla ni velika!

STRAŽAR: Velika je, župan!

ŽUPAN (*preteče*): Ni velika, če jaz to rečem. Stražar. Tudi tvoj daljnogled je pokvarjen. Ni velika, razumeš. Prav majhna krogla je, nekoliko večja kot otroška žoga. Vidiš, stražar?

STRAŽAR (*gleda z daljnogledom. Še ne razume. Jeclja*): Ne morem reči tega.

ŽUPAN (*preteče*): Še enkrat vprašam: vidiš, stražar!

STRAŽAR (*preplašeno pogleda župana. Razume*): Da, res, prav majhna je. (*Se skuša celo nasmejati.*) Malo večja kot otroška žoga.

ŽUPAN: Tako, da. Ti stražar, dojemaš včasih nekoliko prepočasi. In zapomnita si oba. Krogla je majhna, smešno majhna in prav nič nevarna za naš Veliki nasip.

STRAŽAR: Zapomnil si bom, župan.

POLICAJ: Že dobro. Zdaj pa poslušaj, policaj. Po vsem mestu nalepi lepake, na katerih bo pisalo, da krogla ni nevarna. Ljudje naj se obnašajo, kot da se ne bi nič zgodilo. Saj se tudi ni nič zgodilo! Delajo naj, se zabavajo in hvalijo srečo našega mesta. Daj jim več dela in cene v zabavišču znižaj, tako da se bodo več zabavali. Ne daj jim časa za razmišljanje. Misli postanejo marsikdaj škodljive. Posebno ob takem času, ki prinaša s sabo toliko izkušnjav.

POLICAJ: Razumem, župan!

ŽUPAN: In še nekaj, policaj! Oboroži dobro ovaduhe. In dobro naj imajo odprta ušesa in oči. Vsakega, ki bo samo omenil veter, zapri.

POLICAJ: Brez skrbi, župan.

ŽUPAN: Nekaj jih lahko že takoj zapreš. Za strah ostalim.

POLICAJ: Tudi to bom storil, župan.

STRAŽAR (*se ne more premagati*): Ampak krogla, kaj bomo s kroglo, župan? Čez dva, tri dni se bo privalila v mesto!

ŽUPAN: Premislili bomo. Tudi o krogli bomo premislili. Pogledal bom v stare knjige.

POLICAJ: Vse stare knjige smo zažgali, župan!

ŽUPAN: Brez skrbi. Nekaj sem jih spravil.

STRAŽAR: Pregrešne knjige!

ŽUPAN (*ga pogleda s posmehom na ustih*): Pregrešne za neumneže. Pametnemu človeku pa ne morejo škodovati. Celo pomagajo mu lahko. Ampak pametnih ljudi je malo na svetu. Večina ljudi jih ne sme imeti. Večina ljudi ne pozna mere, ne pameti! Pogledal bom v knjige in našel način, kako se bomo rešili krogle. Tako!

STRAŽAR: In jaz, župan. Kaj naj počnem jaz?

ŽUPAN: Straži nasip! Nič drugega za zdaj! In čakaj!

STRAŽAR: Bom, župan.

ŽUPAN: Ti, policaj, pa na delo. Kot sem ti ukazal!

POLICAJ: Razumem, veliki župan. Kot ste mi ukazali.

ZATEMNITEV. BOBNI.

NA PRIZORIŠČU FANT IN DEKLE. SEDITA IN POSLUŠATA UDARCE.

FANT (*smeje se*): Prav smešen je bil danes ta najin ječar. Še včeraj osoren in hudoben, danes pa tako sladkih besed.

DEKLE: In kakšen zajtrk nama je naredil. Celo maslo sva dobila h kruhu.

FANT: Nekaj se dogaja zunaj. Nekaj čudnega.

DEKLE: Ti udarci. Drug za drugim slede, noč in dan. Tako sem se navadila nanje, da jih skoraj ne slišim več. Ko da bi nad mestom visela velika ura in merila s svojim votlim tiktakanjem čas. Kaj ti je povedal ječar o krogli?

FANT: Nič določenega. Nihče prav ne ve, kje je že in kako velika je. Po mestu so nalepljeni lepaki, kjer piše, da je zelo majhna, in nič nevarna. Ljudje pa spet sušljajo, da je velikanska kot gora.

DEKLE: Pa se še zmeraj bliža mestu?

FANT: Še zmeraj. Ped za pedjo!

DEKLE: Pomisli, če je res tako velika! (*Veselo.*)

FANT: Kaj bi bilo potem, če bi bila res velika?

DEKLE: Razrušila bi Veliki nasip!

FANT: In naredila vetru prosto pot, da bi planil v mesto!

DEKLE (*zavzeto*): Prav to sem mislila, dragi. Potem bo veter povsod, v vsaki ulici, na vsakem trgu. Vpletel se bo v veje dreves, zdrsnil čez gladino ribnika in jo nakodral, pobožal bo strehe hiš in zabrenkal na električne žice.

FANT: In česal bo tvoje lase.

DEKLE: In kuštral tvoje, da boš prav smešen fant. (*Se zasmije.*) Kako bo lepo!

FANT (*se zresni*): Pa si prepričana, da bo lepo? Kaj pa, če ljudje res ne bodo mogli prenesti vetra. Kaj če so drugačni od naju in res dobijo vetrovo bolezen.

DEKLE: Res so drugačni od naju. Ampak iz strahu. Ko pa bodo spoznali veter, se bodo spremenili tudi oni. Za vetrovo bolezen pa sam veš, da je ni.

FANT: Hvaležni nama bodo, ker sva jima hotela povedati resnico še takrat, ko se niso niti misliti upali o vetru.

DEKLE (*resno*): Ampak midva sva še zmeraj med temi zidovi, dragi. Semkaj ne bo velikega vetra. Meščani se bodo veselili njegovega prihoda, midva pa bova čepela tukaj, pozabljena od vseh.

FANT: Spustili naju bodo na svobodo. Boš videla!

DEKLE: Misliš?

FANT: Prepričan sem. Kako bosta smešna mož z železnico in mož z vrtiljakom, ko naju bosta morala pustiti, da se bova vozila brez zaslonov.

DEKLE: Prepričana sem, da bosta vsa rdeča od jeze.

FANT: In tudi mož s srečelovom bo debelo gledal!

DEKLE: Ves večer se bova vozila v vetru. Drugi dan pa bova odšla.

FANT: Kam odšla?

DEKLE: Odšla na ravnino pred mestom in naprej v svet. Svet je tako velik in tako lep. Tudi to sem prebrala v tisti stari knjigi. Na tisoče mest je, na tisoče jezer in gora in rek in morij. Potovala bova od mesta do mesta, bredla reke in plezala na planino, kjer je veter najmočnejši.

FANT: Vkrcala se bova na ladjo in jadrala dneve in dneve.

DEKLE: Prevandrala bova pol sveta.

FANT (*zamišljeno*): In če ob vseh teh lepotah pozabiva na najino mesto?

DEKLE: Ne bova. Med potjo, v tujih krajih bova zahrepenela po njem in se vrnila. Še bolj bova vzljubila najino mesto, čez katero se bo gnal veter. Pripovedovala bova ljudem, kaj sva videla, kaj doživela. In hvaležni nama bodo, ker jim bova prinesla s sabo delček širnega sveta.

FANT (*smeje se*): Vse to. Ampak najprej naju morajo izpustiti.

DEKLE: Tudi to bodo storili. Spoznali bodo svojo zmoto in naju izpustili.

ZATEMNITEV. BOBNI.

NA PRIZORIŠČU MOŽ S SREČELOVOM, MOŽ Z ŽELEZNICO, MOŽ Z VRTILJAKOM IN STARUHA, KI STOJI NĚKOLIKO OB STRANI.

MOŽ I: Zmeraj bliže prihaja. (*Posluša udarce.*) Kako prijetno uspravajo človeka ti udarci!

MOŽ II (*navdušeno*): Kako ga polnijo z upanjem in veselostjo!

MOŽ III: Kot prerojen sem. Še predvčerajšnjim sem bil betežen, danes pa se počutim zdravega in močnega.

MOŽ I: Morda pa je krogla v kaki zvezi?

MOŽ III: V kakšni zvezi?

MOŽ I: V zvezi s fantom in dekletom.

STARUHA (*prisluskuje. Stopi za korak naprej. Živčno*): Nemogoče! Nobene zveze ni! Kako si sploh upata pomisliti kaj takega!

MOŽ I (*jo z zaničevanjem pogleda*): Kaj se pa mešaš v naš razgovor, staruha. Verjamem, da ti ne bi bilo to všeč. Slišiš, krogla se bliža. In s kroglo veter.

STARUHA: Ni res, lažeš!

MOŽ II: In Veliki nasip bo zrušila. Kaj praviš k temu, Staruha?

STARUHA (*skozi zobe*): Ne bo zrušila nasipa. Da si upata kaj takega pomisliti.

MOŽ III: In mesto bo preplaval veter, staruha!

STARUHA: Ne bo! Nobenega vetra ne bo! Nikoli ga ni bilo, nikoli ga ne bo!

MOŽ I: Molči, staruha! Vem, tebi to ne bi bilo všeč. Preveč si se zamerila ljudem z ovajanjem.

STARUHA: To je bila moja dolžnost. Zaradi meščanske zavesti sem to delala, mož s srečelovom. Kako moreš govoriti kaj takega!

MOŽ II: In zaradi evenka, ki si ga za vsako žrtev dobivala od velikega župana.

STARUHA: Ni važno, če sem dobila za to kaj denarja. Delala sem to samo iz prepričanja. Hotela sem ljudem dobro, hotela sem jih obvarovati pred vetrovo boleznijo. Laže je sedeti v ječi, kot zboleti za vetrovo boleznijo, priznati morata, da je tako.

MOŽ III: Vseeno, zakaj si ovajala, staruha. Važno je samo to, da si ovajala. Kar se pa vetrove bolezni tiče, nihče ne ve, če sploh je. Knjige pišejo o njej, dan za dnem so nas svarili pred njo. Nihče pa še ni videl nobenega bolnika, ki bi zbolel za vetrovo boleznijo.

STARUHA: Kaj pa fant, kaj pa dekle?

MOŽ III: Saj sploh nista bila bolna.

MOŽ II: Le prepametna sta bila za župana in stražnika.

MOŽ I: In da ti povem, staruha. Veter sploh ni gnusen, tako kot so nas učili.

STARUHA (*z narejeno radovednostjo. Priliznjeno*): Kako to več, mož z železnico?

MOŽ II: Zdaj lahko povem. Včasih sem se peljal na svoji železnici brez varovalnega stekla. Naskrivaj. In občutil sem veter. Zelo prijetno je bilo.

MOŽ III: Zdaj lahko priznam. Tudi jaz sem se včasih peljal na vrtljaku brez varovalnega zaslona proti vetru. In bilo je zelo lepo.

MOŽ I: Blagor vama, ker sta lahko to delala. Jaz, pri mojem srečanju, nisem imel te lepe možnosti.

MOŽ III: Bilo je zelo nevarno. Ampak zdaj sem ponosen na to. Že dolgo sem vetrov prijatelj.

STARUHA: Lažeta! Nič ni res. Zakaj sta pa potem pričala proti fantu in dekletu?

MOŽ III: Moral sem. Tak je bil čas.

MOŽ II: Smilila sta se mi. Toda nisem mogel drugače. Zaradi tebe, staruha, zaradi tebe, ki si ju ovadila.

MOŽ I: Da, tako je. Če bi ju staruha ne ovadila stražniku, bi fant in dekle ne prišla pred sodišče. Ne bi nama bilo treba pričati.

MOŽ II: Zapomnili si bomo ovaduhe! Vse si bomo zapomnili!

STARUHA (*se prime za glavo. Ne verjame svojim ušesom*): Znoreli ste, ljudje! Znoreli!

GLAS IZ ZVOČNIKA: Meščani! Obrnite se proti zahodu. Pokrijte čez glave zaščitne kapuce. Čez Veliki nasip se je pritihotapil nad mesto veter!

VETER. V OZADJU UDARJANJE KROGLE. MOŽ I. MOŽ II IN MOŽ III OSTANEJO ODKRITI. STARUHA SE ODMAKNE OD NJIH IN NATAKNE KAPUCO. MEŠČANI MOLIJO MNOGO TIŠE KOT PREJ.

MEŠČANI: Beži, hudobni veter. Beži prek naših blagoslovljenih streh! Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se nikdar več! Beži, hudobni veter, beži prek naših blagoslovljenih streh! Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se nikdar več!

GLAS IZ ZVOČNIKA: Meščani! Veter je zbežal, zbežal, prekleti! Nevarnost je minila! Snemite kapuce! Snemite kapuce, meščani, in veselite se sreče našega mesta! (*Meščani si snamejo kapuce.*)

MOŽ I: Da morejo tako lagati! Pes, pa takšna sreča!

MOŽ II: Kmalu bodo videli svojo srečo!

MOŽ I: Občutil sem veter, zdaj sem ga tudi jaz občutil. Še nikoli nisem občutil kaj tako nežnega, tako prijetnega!

STARUHA (*pristopi*): Znoreli ste, ljudje!

MOŽ I: Pojdimo, policaj gre. Ni še čas, da bi se spoprijeli z njim!

MOŽ II: Pojdimo! (*Vsi trije odidejo.*)

POLICAJ (*prihaja na prizorišče in vpije*): Zakaj se nisi pokrila s kapuco? Ti, ti, ti, ti, ti in ti, ti, ti! Počakajte v imenu velikega župana, počakajte! (*Nemočen vzame iz žepa notes in si začne zapisovati imena pobeglih meščanov.*) Še bo prišel čas, ko se bomo pomenili! (*Sam zase.*)

STARUHA (*ga s posmehom gleda*): Ne ubogajo te več, policaj. Vsi so že obsedeni od te krogle.

POLICAJ: Izgini mi izpred oči, staruha. In raje prisluhni, kaj ljudje govorijo!

STARUHA: Kakor želiš, policaj, kakor želiš! (*Odide.*)

ZA POLICAJEM SE POJAVI ŽUPAN.

ŽUPAN: Kaj je, policaj!

POLICAJ (*zaskrbljeno*): Ne pokrivajo se več, veliki župan. Proti vetru obračajo svoje obraze in veselje jim žari v očeh, župan!

ŽUPAN (*odločno*): Vsakega, ki se v nevarnosti ne pokrije s kapuco, vsakega, ki se obrne proti vetru, brez usmiljenja zapri!

POLICAJ: Prvič je bilo samo pet neubogljivih. Drugič še dvajset, tretjič sto! Zdaj se ne pokriva že polovica meščanov in vsi zaporji so polni, razen tistega, v katerem sta fant in dekle.

ŽUPAN (*se zamisli. Čez čas*): Ni jih treba več zapirati. Tudi tiste, ki so že v zaporih, spusti domov. Vse, razen fanta in dekleta. Ta dva ostaneta notri, pa naj se zgodi karkoli. Toda vsakega, ki se ni pokrila s kapuco, ki se ne bo pokrila s kapuco, zapiši. Vsakega, ki je ponudil vetru obraz, zapiši, vsakega, ki je hvalil veter, ki bo hvalil veter, zapiši!

POLICAJ (*zapzeto*): To tudi delam, župan. Poglej, župan. Že poln zvezek imen imam. Časi se bodo menjali, kaj ne, župan? Pokazali jim bomo potem, kaj ne, župan? Ustavili bomo kroglo, kaj ne, župan?

ŽUPAN: Ustavili bomo kroglo. Vso noč sem brskal po starih zaprašenih knjigah in sem našel, kar sem iskal. Nekoč, pred davnimi časi, se je pojavila pred mestom krogla. Prav tako kot sedaj. In uničili so jo.

POLICAJ (*radovedno*): Kako, župan?

ŽUPAN: Z razstrelivom. Enostavno razbili so jo.

POLICAJ: Tako veliko!

ŽUPAN: Ni tako močna in trdna, kot se človeku zdi, če jo gleda z Velikega nasipa. Piše, da je prav krhka. Potrebno je nesti s sabo le dovolj streliva.

POLICAJ: Nesti s sabo? Kam, župan?

ŽUPAN: Ven na ravnino pred mesto. Menda ti je jasno, da ne bomo čakali, da bi prišla semkaj in uničila nasip?

POLICAJ: Seveda, župan, seveda, ampak veter, župan?

ŽUPAN: Kaj veš o vetru, policaj?

POLICAJ: Vse, kar piše v novih knjigah, vse, kar se mora misliti.

ŽUPAN: V redu, da misliš tako. Vendar vedi, zmeraj človek ne zboli za vetrovno boleznijo. Najraje bi poslal tebe nad kroglo. Pa si mi preveč potreben tukaj v mestu. In tudi plačan nisi za to. Stražar je plačan za obrambo mesta. Njega bom poslal. Pokliči mi stražarja!

POLICAJ: Tako, župan! (*Odide s prizorišča.*)

NA PRIZORIŠČE PRIDE ZDRAVNIK.

ZDRAVNIK: Dragi župan!

ŽUPAN (*ga šele zdaj zagleda*): Kaj je, zdravnik!

ZDRAVNIK: Prava epidemija, župan!

ŽUPAN: Kakšna epidemija, zdravnik?

ZDRAVNIK: Vetrovne bolezni, župan. Pravi simptomi. Na zunaj se ne vidi, toda znotraj so klice, župan. Bolniki!

ŽUPAN: Kdo, zdravnik?

ZDRAVNIK: Gotovo že polovica meščanov. In epidemija se vedno bolj širi. Čim bliže je krogla mestu, tem več meščanov je bolnih. Drug od drugega se nalezajo. Kaj naj storim, župan?

ŽUPAN: Zdravnik si in moral bi vedeti, kaj ti je storiti.

ZDRAVNIK: Poskušal sem z dezinfekcijo, pa nič ne pomaga, župan. Kot da bi bil to pot nosilec bolezni še neznan virus. Kaj naj storim, župan?

ŽUPAN: Čakaj, zdravnik! Za zdaj čakaj, dokler ne ukažem kaj drugega.

ZDRAVNIK (*se prikloni*): Razumem, župan.

ŽUPAN: Zdaj pa pojdi, delo imam!

ZDRAVNIK SE PRIKLONI IN ODIDE. V ISTEM ČASU PRIDE NA PRIZORIŠČE STRAŽNIK IN STRAŽAR.

STRAŽAR (*pozdravi po vojaško*): Klical si me, župan!

ŽUPAN: Res je, klical sem te. Poslušaj me dobro. Vojak si, pogumen si in plačan si zato, da braniš Veliki nasip.

STRAŽAR: Vse to, župan.

ŽUPAN: Dobro. Torej, vzel boš dva dinamična naboja, splezal čez Veliki nasip, šel do krogle, prižgal naboja in ju vrgel pod kroglo. Ko se bo krogla razpočila, se boš vrnil nazaj v mesto.

STRAŽAR (*kot da ne bi verjel svojim ušesom*): Ven, na ravnino pred mestom?

ŽUPAN: Tja, da!

STRAŽAR (*prestrašeno*): Ampak veter, župan! Vetrova bolezen me bo zgrabila!

ŽUPAN (*prepričljivo*): Ne bo te zgrabila. Pokril se boš s kapuco!

STRAŽAR: Tudi kapuca ne pomaga zunaj mesta. Bral sem to, župan. V vseh vojaških priročnikih tako piše.

ŽUPAN: Pokril se boš z dvema kapucama. Nič se ti ne bo zgodilo, če ti rečem. (*Spremeni ton.*) Mi morda ne verjameš, stražar Velikega nasipa?

STRAŽAR (*jecljaje*): Verjamem, verjamem, župan. Moram verjeti, župan!

ŽUPAN: Potem stori, kot sem ti rekel.

STRAŽAR: Kaj pa, če se ne ustavi, župan?

ŽUPAN: Ustavila se bo, če ti jaz to rečem. Zdaj pojdi!

STRAŽAR: Razumem, župan. Šel bom, šel bom, pa naj se zgodi karkoli. (*Odide s prizorišča.*)

ZUPAN: Dober vojak, ta stražar. Misli sicer počasi, ampak ubogati zna. In to je glavno!

ZATEMNITEV. BOBNI.

NA PRIZORIŠČU FANT IN DEKLE. FANT SEDI, DEKLE LEŽI Z GLAVO V NJEGOVEM NAROČJU.

DEKLE (*zamišljeno*): Kot da so pozabili na naju. Kot da vsi mislijo samo na kroglo. Rada bi že vedela, pri čem sva. Morda bi bilo bolje, da bi naju takrat obsodili. Tako pa človek samo tuhta in razglablja.

FANT: Potrpi! Nekega dne se bo prikazal na vratih župan in naju izpustil na svobodo. Boš videla.

DEKLE: Da bi le bilo tako, kot praviš!

NA ROB PRIZORIŠČA PRIDE MOŽ S SREČELOVOM. ZASKRBLJENO SE OZIRA OKOLI. V ROKI DRŽI ZAVITEK. OZRE SE NA FANTA IN DEKLETA. KOT DA GOVORI SKOZI LINO V VRATIH.

MOŽ I (*pridušeno*): Hej, fant!

DEKLE (*sede, pogleda proti možu s srečelovom*): Nekdo te kliče, dragi!

MOŽ I: Hej, fant!

FANT (*vstane, pogleda proti vratom. Proti možu s srečelovom*): Kaj je, neznanec?

MOŽ I: K vratom pridi!

FANT (*se približa možu*): Kdo si in kaj želiš?

MOŽ I: Jaz sem. Mož s srečelovom! Priboljšek sem vama prinesel. Nekaj smetani, nekaj polnice, tudi sir je zraven.

FANT (*nekoliko začudeno*): Zakaj vse to, mož s srečelovom?

MOŽ I: Nisem vzdržal. Moral sem priti sem in govoriti z vama. Preveč me je pekla vest zaradi tistega, kar sem rekel proti vama na sodišču.

FANT: Pozabi, tudi če bi ne rekel, bi naju zaprli.

MOŽ I: Vem, pa mi je kljub temu žal. Vsega so krivi staruha, mož z železnico in mož z vrtiljakom. Moral sem govoriti proti vama, drugače bi zaprli tudi mene. Zaradi svoje žene in svojih otrok sem moral to storiti. Ampak, jaz vama verjamem!

FANT: Kaj nama verjameš, mož s srečelovom?

MOŽ I: Tisto o vetru! Prejle sem ga čutil na licu. In res je tako, kot sta rekla. Na tukaj, skozi linico. (*Odda zavitek fantu, kot da bi dal skozi lino.*)

FANT: Ni bilo treba, gospod, ampak ko ste že prinesli, prav lepa hvala.

MOŽ I: Kakšen gospod? Kar prijatelj me kliče. In še nekaj vama moram povedati. Papagaja imam, ki govori po svoje, in medvedka imam, ki pleše po svoje. Za vaju sta pripravljena. Ko prideta ven iz zapora, ju dobita.

DEKLE: Papagaja, ki govori po svoje! (*Ploskne od veselja.*)

FANT: Preveč vsega. Tudi za to hvala! Prijatelj!

MOŽ I: Ne zahvaljuj se! In ne pozabita, da sem vama pomagal v stiski!

FANT: Ne bova, prijatelj!

MOŽ I (*se s strahom ozre okoli sebe*): Zdaj pa moram pohiteti, da me ne zaloti stražnik. Na svidenje, prijatelja!

FANT: Na svidenje, gospod, se pravi, prijatelj!

MOŽ S SREČELOVOM ODIDE S PRIZORIŠČA. FANT GRE Z ZAVITKOM V ROKI K DEKLETU IN POKLEKNE ZRAVEN NJE. ODVIJE ZAVITEK.

FANT: Gnjat, kruh, sir, potica. Cela pojedina! Kdo bi si mislil, da se bo naju spomnil mož s srečelovom.

DEKLE (*veselo*): In papagaja, ki govori po svoje, ima za naju in medve¹ka, ki pleše po svoje tudi.

FANT: Posrečen, ta mož s srečelovom!

NA ROB PRIZORIŠČA PRIDE MOŽ Z ŽELEZNICO. TIHO ZAKLIČE PROTI FANTU IN DEKLETU.

MOŽ II: Hej, vidva!

DEKLE (*pogleda proti možu z železnico*): Spet nekdo!

FANT: Ja?

DEKLE: Kdo kliče?

MOŽ II: Semkaj, k vratom pridita!

DEKLE: Pojdi!

FANT (*ostane, se približa k možu z železnico*): Kdo ste?

MOŽ II: Jaz sem, mož z železnico!

FANT (*nekoliko presenečen*): Kaj želite, gospod?

MOŽ II: Kakšen gospod. Prijatelj sem vama! Sta pozabila, da sem vaju pustil voziti se brez zaščitnega stekla?

FANT: Nisva pozabila, mož z železnico. Lepo je bilo!

MOŽ II: Kasneje sem moral pričati proti vama. Zaradi družine. Drugače bi me zaprli z vama vred. Vsega so krivi staruha, mož s srečelovom in mož z vrtiljakom.

FANT: Naj bo tudi tako, kot praviš. Toda kaj hočeš od naju? Nič ti ne moreva pomagati. V ječi sva.

MOŽ II: Jaz sem vama prišel pomagat. Nekaj za pod zob sem vama prinesel. Vem, da imajo dekleta rada bonbone in čokolado. Vem, da ima o fantje radi tobak in vino. Nata, tukaj, skozi linico! (*Ponudi zavitek skozi navidezno lino.*)

FANT (*ozame zavitek*): Hvala, prijatelj!

MOŽ II: Ni se treba zahvaljevati. Vajin dolžnik sem, ker sta mi že takrat v hudih časih pripovedovala o vetru. Takrat se vama nisem upal verjeti. Zdaj pa verjamem.

FANT: Zakaj nama verjameš zdaj, mož z železnico?

MOŽ II: Občutil sem veter. Malo prej, ko se je vtihotapil v mesto čez Veliki nasip. In spet sem občutil v sebi mladost. In še nekaj vama

moram povedati: ko bosta prišla iz zapora, vama bo moja železnica na razpolago. Lahko se bosta vozila, kolikor se bosta hotela. Brez zaslona proti vetru!

DEKLE (*veselo*): Brez zaslona proti vetru!

FANT: In kaj bo rekla staruha, kaj bodo rekli stražar in župan in ovaduhi!

MOŽ II: Drugi časi prihajajo. S kroglo, s kroglo, ki se vali proti mestu. Na svidenje, iti moram, da me ne ujame stražnik. Ne pozabita, da sem bil zmeraj vaju prijatelj! Na svidenje!

FANT: Na svidenje!

MOŽ Z ŽELEZNICO ODIDE S PRIZORIŠČA. FANT GRE K DEKLETU, POKLEKNE ZRAVEN NJE IN RAZVIJE ZAVITEK.

FANT: Spet nekaj. Čokolada, bonboni, torta, tobak. Celo steklenica vina, najboljšega vina! Kot da bi svatovala!

DEKLE: Pa imejva svatbo, moj fant. Tu v zaporu. Gotovo bova edina, ki svatujeta v zaporu. Zamislila si bova, da sva se danes poročila. Imejva svatbo!

FANT: Reci mi trikrat da. Hočeš biti moja žena?

DEKLE: Da, da, da. In tisočkrat da! Reci mi trikrat da. Hočeš biti moj mož?

FANT: Da, da, da in tisočkrat da!

SE POLJUBITA.

DEKLE (*zadihano od poljuba*): Zdaj sva mož in žena!

FANT: Žena in mož!

DEKLE: Toda nobene priče nisva imela!

FANT: Sva! Veter, ki je skrit v tem kamenju. Veter nama je bil za pričo.

DEKLE: Da, veter! (*Spet se objameta.*)

NA ROB PRIZORIŠČA PRIDE MOŽ Z VRTILJAKOM. ZASKRBLJENO GLEDA OKOLI. POTEM ZAKLIČE SKOZI NAVIDEZNA VRATA.

MOŽ III: Halo, halo!

FANT IN DEKLE SE ODMAKNETA DRUG OD DRUGEGA IN POGLEDATA PROTI NAVIDEZNIM VRATOM, ZA KATERIMI STOJI MOŽ Z VRTILJAKOM.

DEKLE: Spet nekdo! Prvi svat! (*Se zasmeji.*)

FANT: Kdo je?

MOŽ III: Kaj ne poznata mojega glasu! Mož z vrtiljakom sem!

FANT (*vstane*): Želite, gospod?

MOŽ III: Kakšen gospod? Le vaju skromni prijatelj. Pozabita, kar sem pričal na sodišču. Nisem jaz kriv! Krivi so staruha, mož s srečelo-

vom in mož z železnico. Še mene so pretentali, da sem govoril proti vama. Slaboten človek sem, pa sem jih poslušal, čeprav mi je bilo težko pri srcu.

FANT: Kaj želiš, mož z vrtljakom?

MOŽ III: Ničesar ne želim, le obiskat sem vaju prišel. In nekaj drobiža sem vama prinesel. Za prvo pomoč, ko bosta prišla na prosto.

FANT (*se grenko nasmehne*): Ne vem, če bova prišla tako kmalu.

MOŽ III: Bosta, brez skrbi! Sam bom uredil. Govoril bom z velikim županom. Varščino bom položil za vaju! Vedita, če vaju bodo izpustili, bo to moja zasluga. Ne pozabita tega, takrat ko bo nastopilo novo, srečnejše obdobje našega mesta!

FANT (*začuden*): Kakšno obdobje?

MOŽ III: Ko bo v naše mesto privihral veter! Takrat ne pozabita tega! Stopi sem k linici! Na, tu imaš! Sto krajcarjev je notri! (*Mu ponudi vrečico denarja*)!

FANT (*ozame vrečico. Še vedno začuden*): Sto krajcarjev! Kaj ni to preveč, dobri mož?

MOŽ III: Samo iskren prijatelj! No, še bosta dobila in moj vrtljak vama bo zmeraj na uslugo. S sedeži brez zaslona proti vetru, seveda!

DEKLE (*ozklikne*): Brez zaslona, kako lepo!

MOŽ III: Ne pozabita me in dobro se imejta. Kmalu bosta na svobodi!

FANT: Ne bova te pozabila, prijatelj!

MOŽ III (*zadovoljen*): Zdaj pa moram pohiteti. Čudne stvari se gode v mestu. Policaј me ne sme zalotiti tukaj. Na svidenje!

FANT: Na svidenje!

DEKLE: Na svidenje!

MOŽ Z VRTILJAKOM ODIDE S PRIZORIŠČA. FANT GRE K DEKLETU IN SEDE ZRAVEN NJE.

FANT: In zdaj še denar! (*Se nasmehne.*) Smešno, še nikoli nisem imel v roki toliko denarja! (*Gleda vrečico na dlani.*)

DEKLE: Ljudje so le dobri, dragi!

FANT: So. Midva sva pa dvomila o njihovi ljubezni.

DEKLE: Mogoče so se spremenili. Zaslišali so kroglo, začutili veter in postali dobri.

FANT: Mogoče je to res zaradi krogle in vetra!

DEKLE: Pomisli, kako lepo bo v našem mestu, moj fant!

FANT: Bo, tako lepo, kot sva sanjala nekoč!

ZATEMNITEV. BOBNI.

NA ROBU PRIZORIŠČA STOJIJO MOŽ S SREČELOVOM, MOŽ Z ŽELEZNICO IN MOŽ Z VRTILJAKOM. ČEZ PRIZORIŠČE GRE POLICAЈ. STARUHA GA DOHITI. POLICAЈ OBSTANE, JO POSLUŠA.

STARUHA: Pomagaj, policaj, pomagaj! Ne upam se več na cesto sama. Kamenje so metali za mano. V nogo so me zadeli, tukaj, vidiš! In vpili so, dol z ovaduhi!

MOŽ S SREČELOVOM, MOŽ Z ŽELEZNICO IN MOŽ Z
VRTILJAKOM GLEDAJO VSTRAN, VENDAR POSLUŠAJO.

POLICAJ (*žibčno*): Nimam časa, staruha, beži!

STARUHA (*proseče*): Kam naj bežim? Vse življenje sem zvesto služila županu in tebi! Zaščitita me!

POLICAJ: Beži, sem ti rekel! (*Se je otrese.*) Nič nočem imeti s tabo!

STARUHA: Policaj, poslušaj, policaj! (*Se izgubi.*)

MOŽJE SE SPOGLEDUJEJO IN NASMEHNEJO.

MOŽ I: Kot da bi mu gorelo pod nogami!

MOŽ II: Tudi on bo plačal. Pošteno plačal!

MOŽ III: On in župan in staruha in ovađuhi!

MOŽ I (*napdušeno*): Zmeraj bliže prihaja! Jutri okoli poldneva bo razrušila Veliki nasip. Takrat bomo vdihnili veter.

MOŽ II (*nekoliko zaskrbljeno*): Kaj pa, če krogla pomendra mesto?

MOŽ I (*prepričano*): Ne bo! Točno sem preračunal njeno pot. Razrušila bo Veliki nasip, se zakotalila točno po glavni ulici in razrušila mestno hišo. Nič drugega!

MOŽ II: Potem je vse v redu. Mestno hišo bi morali že davno porušiti. In tudi nekaterih ljudi bi se morali rešiti.

MOŽ III: Strinjam se s tabo, mož z železnico. Tudi nekaterih ljudi.

MOŽ II (*zaneseno*): Kako lepo bomo živeli! Naše mesto bo dan in noč božal veter. Pripravil sem zastavo. Pomislita, kako lepo bo plapolala v vetru!

MOŽ III: Rekel sem ženi, naj si razplete lase. Tako bo pričakala veter. Stala bo na balkonu z valujočimi lasmi. Metala bo na ulico cvetje, ki se bo podilo v vetru kot jata pisanih kolibrijev. Komaj čakam na jutrišnji dan!

MOŽ I: Nakupil sem klobas, belega kruha, potice in vina. Z veliko pojedino bom praznoval prihod vetra.

MOŽ II: Naredil sem si tudi majhno zastavico. Z njo v roki bom pričakal kroglo. Poglejta! (*Iz žepa vzame na paličico omotano zastavico in jo odvijte.*)

MOŽ III: Tudi jaz jo imam! (*Pokaže zastavico.*)

MOŽ I: Tudi jaz sem mislil nanjo! (*Pokaže zastavico.*) Počakaj, mož z železnico. Zdi se mi, da je tvoja zastavica večja. To ne gre. Vse zastavice morajo biti enake. Prav tako imam rad veter, kot ti. Zato ne smeš imeti ti večje zastavice od naju dveh, kaj ne, mož z vrtiljakom.

MOŽ III: Prav imaš, mož s srečelovom.

MOŽ II (*o zadregi*): Nisem vedel, da sem naredil večje od vaju dveh.

MOŽ I: Verjamem ti. Napako lahko popravimo. Odrezali jo bomo, tako da bodo vse enake!

MOŽ II: Jaz sem za to! Tu jo imaš in odreži, kar je je preveč.

MOŽ S SREČELOVOM VZAME ZASTAVICO, JO PRIMERJA S SVOJO, POMERI IN ODREŽE ODVEČNI DEL.

MOŽ I: Tako, zdaj jih pa spravimo v žep. Ni še čas, da bi se razkazovali z njimi.

(SPRAVIJO ZASTAVICE SPET V ŽEPE.)
NA PRIZORIŠČE PRIDE ZDRAVNIK. Z ULEKNJENIM HRBTOM SE PRIBLIŽA SKUPINI MOŽ.

ZDRAVNIK *(ponižno)*: Dober dan, gospodje!

MOŽJE GA PRESENEČENO POGLEDAJO.

MOŽ I: Kaj pa ta hoče? *(Z zaničevanjem.)*

ZDRAVNIK: Pomagajte mi, gospodje. Vem, da ste bili pri fantu in dekletu v ječi.

MOŽ I: In zakaj bi ne bili. Naša prijatelja sta, zato ju imamo pravico obiskati!

ZDRAVNIK: Vem, vem, gospodje. Prav zato vas prosim, da ima pojasnite. Nisem hotel lagati na sodišču. Župan me je prisilil. Nobene vetrove bolezní ni!

MOŽ II *(posmehljivo)*: To mi že davno vemo. Brez tebe! Kako more človek tako lagati?

ZDRAVNIK: Moral sem, gospodje, moral. Sami veste, kako je bilo!

MOŽ III: Nič ne vemo! Gnusiš se mi, zdravnik. Vse življenje si se prodajal županu. Strašil si ljudi z vetrovo boleznijo, čeprav si vedel, da je ni. Navaden padar si, ne pa zdravnik.

ZDRAVNIK: Moral sem, gospodje!

MOŽ II: Jutri bo krogla porušila nasip. Takrat gorje tebi, zdravnik!

ZDRAVNIK *(skoraj joka)*: Pomagajte gospodje. Recite dobro besedo zame, ko bo zapihal veter!

MOŽ I: Beži, zdravnik!

MOŽ III: Gnusiš se mi, izgini! Na, na, tu imaš! *(Začne zdravnika tolči po glavi.)*

ZDRAVNIK *(se nerodno brani, tako da zakriva glavo z rokami)*: Au, boli, mož z vrtiljakom, au, boli...!

MOŽ III: Na, še in še, na ...! *(Tolče po zdravniku. Zdravnik zbeži s prizorišča.) (Zadihano.)* Pošteno sem ga. Sta videla? Zapomnita si to, da sem ga!

MOŽ I: Zapomnila si bova. Vsako dobro dejanje prijateljev si bova zapomnila.

IZ DALJAVE SE ZASLIŠI STREL. MOŽJE POGLEDAJO V SMER STRELA.

MOŽ I: Strel iz puške!

MOŽ II: Stražar je streljal. Na Velikem nasipu!

MOŽ III *(z ironijo)*: Da noče morda s svojim pihalnikom ustaviti krogle. Neumen je dosti za kaj takega.

MOŽ I: Tam policaj teče proti mestni hiši!

MOŽ II *(se zasmeji)*: Tudi jaz bi bežal na njegovem mestu!

MOŽ III Najraje bi ga. Takole, z nožem! (*Zabode v zrak, kot da bi držal v roki nož.*)

MOŽ I: Počakaj, mož z vrtljakom. Bolje je biti previden. Za to bo še zmeraj čas.

ZATEMNITEV. BOBNI.
NA PRIZORIŠČU ŽUPAN, SEDI NA STOLU. PRIHITI POLICAJ.

POLICAJ: Veliki župan!

ŽUPAN: Kaj je, policaj?

POLICAJ: Stražar... stražar se je ustrelil! Samomor!

ŽUPAN (*presenečen*): Kako, ne razumem! (*Vstane.*)

POLICAJ: Ni ti verjel, kar si mu rekel. Ni verjel, da se bo vrnil živ v mesto. Že se je videl okuženega z vetrovo boleznijo, pa se je raje ubil. Preveč je verjel v vse to, kar smo ga vse življenje učili. Edini človek v mestu, ki je resnično verjel. Staruha se le boji. Verjame pa ne. In meščani, večina njih ni nikoli verjela.

ŽUPAN (*počasi*): In ti, policaj, verjameš?

POLICAJ: Le v tebe verjamem, veliki župan. Če boš jutri rekel, da je veter dober, bom tudi jaz istega mišljenja.

ŽUPAN: Morda bom nekoč res to rekel, policaj. Pameten človek si. Tepec, stražar! Človek mora verjeti, mora ubogati, a prevelika vera pripravi človeka marsikdaj do dejanja, ki je nasprotno uboganju. Tepec! Vse življenje sem ga plačeval samo zato, da se je v trenutku, ko sem ga resnično potreboval, ubil!

POLICAJ: Na žalost je res tako, župan!

ŽUPAN: Si spravil arhiv na varno, policaj?

POLICAJ: Sem, župan.

ŽUPAN: In stare knjige nazaj v mestno knjižnico?

POLICAJ: Kolikor sem jih pač še našel, župan.

ŽUPAN: Kako je drugače v mestu, policaj?

(NENADOMA SE POJAVI PRED NJIMA STARUHA.)

STARUHA: Hudo, zelo hudo, veliki župan. Ovaduhe so ljudje pretepli do nezavesti, mene pa so kamenjali.

ŽUPAN (*presenečen*): Kaj iščeš tukaj, staruha?

STARUHA: Poslušala sem vajin pogovor, župan.

ŽUPAN (*preteče*): Prisluskovala?

STARUHA: Tudi to je beseda za moje početje. Pozabil si, da je to moj poklic. Ne morem se odvaditi tega. Tudi zdaj ne, ko smo v škripcih.

ŽUPAN (*jezno*): Misli nase, staruha. Pusti naju!

POLICAJ: Da, pusti naju!

STARUHA: Vse življenje sta me plačevala. Zato moram misliti tudi na vaju... in na kroglo!

ŽUPAN (*jo presenečeno pogleda*): Kaj je s kroglo?

STARUHA: Našla sem!

ŽUPAN: Rešitev!

POLICAJ: Rešitev?

STARUHA: Da, rešitev. Vem, kdo bi rade volje šel na veter.

ZUPAN: Kdo?

STARUHA: Fant in dekle.

ZUPAN: Fant in dekle?

STARUHA: Da, fant in dekle. Rada bosta šla. In rada bosta ustavila kroglo. To pa je najvažnejše, kajne?

POLICAJ (*nervozno*): In če se vrneta? Ta dva ne znata lagati. Govorila bi resnico o vetru in postala bi junaka mesta. Kaj bi bilo potem z nama dvema, župan?

STARUHA (*premeteno*): Ni nujno, da se vrneta, župan. Na ravnini pred mestom se jima lahko marsikaj zgodi.

ZUPAN (*se zamisli, potem jo pogleda izpod oči*): Glej no! Kdo bi si mislil. Pametna si, staruha.

STARUHA: Meščanom lahko poveš, da ju je ubil veter.

ZUPAN: Tako je. In morali bodo verjeti!

POLICAJ: Morali!

ZUPAN: Privedi ju, policaj!

POLICAJ: Razumem, župan! (*Odide s prizorišča.*)

ZUPAN: Ti, staruha, pa pojdi na ulice in poslušaj. Dobro poslušaj. In imena si zapiši, vsa imena ničvrednežev!

STARUHA (*prestrašeno*): Ne morem na cesto, župan. Ubili bi me!

ZUPAN: Potem se skrij in skrivaj opazuj! Tu pa ne smeš ostati. Fant in dekle mi ne bi verjela, če bi te zagledala tukaj.

STARUHA: To da, župan. Na svidenje, ob skorajšnji zmagi!

ZUPAN (*zadovoljen*): Na svidenje, staruha!

(STARUHA ODIDE S PRIZORIŠČA. NA DRUGI STRANI PRIDEJO NA PRIZORIŠČE POLICAJ, DEKLE IN FANT. OBSTANEJO PRED ŽUPANOM.)

POLICAJ: Tukaj sta, veliki župan!

ZUPAN (*priliznjeno*): Dober dan, prijatelja. Sta lačna, sta žejna? Potrebujeta kaj? Samo povejta!

FANT: Nisva lačna, župan.

DEKLE: Tudi žejna ne, veliki župan.

ZUPAN (*očetovsko*): Prav. Torej dobro poslušajta. Poklical sem vaju, da se prijateljsko pogovorim z vama. Spoznal sem, da nista tako kriva, kot se je človeku zdelo v prvem trenutku. Celo strinjam se z nekaterimi vajinimi trditvami.

FANT: Res?

DEKLE: Kako lepo, veliki župan!

ZUPAN: Res je. Zadovoljni smo, da imamo vaju v našem mestu. Prav vidva lahko naredita veliko uslugo nam vsem. Le vidva, ki sta bila že od malega vetrova prijatelja.

DEKLE: Da, res, župan!

FANT: Kaj naj storiva, veliki župan?

ZUPAN: Nihče od meščanov si ne upa čez nasip na veter!

FANT: Rada bi šla na veter, župan.

DEKLE: Da, res! Iz srca rada!

ŽUPAN: Vedel sem to. Zato sem vaju poklical. Šla bosta! Čez Veliki nasip in ustavila kroglo.

DEKLE: Kroglo?

FANT: Kroglo, ki se pomika proti mestu?

ŽUPAN: Da, kroglo! Dobila bosta dva dinamitna naboja, šla bosta po ravnini pred mestom do krogle, vrgla podnjo prižgana dinamitna naboja in tako ustavila kroglo.

FANT: Toda, ali je krogla kaj slabega? Kaj ni krogla prijateljica vetra? Veter jo potiska proti mestu.

ŽUPAN: Sovražnica vetra je, prijatelj. Nastavlja se mu na pot, da se mora veter venomer zaganjati vanjo. Če ne razbijeta krogle, bo ta pomendrala pod sabo vse mesto. Ko ne bo več krogle, bo imel veter prosto pot do našega mesta.

FANT: In Veliki nasip, župan?

ŽUPAN: Veliki nasip bomo porušili.

STRAŽNIK: Da, porušili.

DEKLE (*ozklikne*): In potem bo v našem mestu veter!

ŽUPAN: Da!

FANT (*se obrne k dekletu*): Greva! Razbila bova kroglo in veter bo imel prosto pot!

DEKLE: Da, takoj greva, dragi!

ŽUPAN (*se obrne k stražniku*): Daj jima dva naboja, stražnik! Daj jima štiri, da bo bolje držalo!

STRAŽNIK (*da fantu naboje*): Tukaj imata. Prišla bosta za lučaj do krogle, prižgala naboje ter jih vrgla podnjo. Potem se morata vreči za skalo in čakati, da se krogla razleti. Potem se vrnita v mesto.

ŽUPAN: Velika nagrada vaju bo čakala!

FANT: Nobene nagrade ne potrebujeva, župan. Samo da bo veter!

DEKLE: Da, veter!

ŽUPAN: Potem pojdimo. In bobnarji naj udarijo korak!

POLICAJ (*zapije*): bob...!

ZDRAVNIK (*njegov glas prekine stražarjevo zapoved*): Župan, veliki župan! (*Priteče na prizorišče z upognjenim hrbtom in skupini za pre pot.*)

ŽUPAN (*osorno*): Kaj je, zdravnik?

ZDRAVNIK: Ubiti me hočejo, ker sem s tabo, župan!

ŽUPAN: Spravi se mi s poti, padar!

ZDRAVNIK (*jokaje*): Milost, župan, kaj ne vidiš, da sem kljub vsemu še tvoj prijatelj!

ŽUPAN (*se obrne k stražniku*): Policaj, vrži padarja v zapor!

STRAŽNIK (*prime zdravnika grobo pod roko in ga vleče za sabo*): Greva, padar!

ZDRAVNIK: Milost, župan, milost, župan! Milost... (*odide s policajem. Za njim odidejo župan, fant in dekle.*)

ZATEMNITEV. BOBNI.

NA PRIZORIŠČU MOŽ S SREČELOVOM, MOŽ Z ŽELEZNICO IN MOŽ Z VRTILJAKOM. VSI GLEDajo V SMER, KJER SE PRIKAŽEJO ŽUPAN, STRAŽNIK, FANT IN DEKLE.

MOŽ I: Na nasipu so!

MOŽ II: Župan je z njima. Prijatelji so. Zdaj je stvar jasna. Kar takoj bi postavil v svojo ulico slavolok. Je že pripravljen v drvarnici, samo še sestaviti ga moram!

MOŽ I: Počakaj s slavolokom, mož z železnico! Previdnost je mati modrosti. Za slavolok bo še zmeraj čas.

MOŽ III: Sestavil sem prigodno pesmico za časnik. Naslov ima *Pozdrav petru*.

MOŽ I: Nisem vedel, da pesniš, mož z vrtiljakom!

MOŽ III: Že dolgo pesnim. Od mladih let. Toda niso me hoteli tiskati. Moje pesmi niso bile zanje. Nekoč sem se moral celo zagovarjati zaradi njih. Danes pa je prišel k meni sam urednik. Rekel je, da mi bo verz plačal po dvojni ceni.

(FANT IN DEKLE ODIDETA S PRIZORIŠČA.)

MOŽ II: Poglejte, čez nasip sta šla fant in dekle.

MOŽ III: Razstrelila bosta kroglo.

MOŽ I: Slišal sem, da bodo razrušili Veliki nasip.

MOŽ II: Zdaj lahko postavim slavolok!

MOŽ I: Počakaj, mož z železnico!

MOŽ III: Si bom pripel pa značko, za to je že čas! (*Vzame iz žepa značko in si jo pripne na suknjič.*)

MOŽ II: Kje si dobil to značko, mož z vrtiljakom?

MOŽ III: Sam sem jih naredil. Vsa družina jih je delala vso noč. Imam jih tudi na prodaj. Po pet krajcarjev. Kupita!

MOŽ III: Kupim! Na! (*Da možu z vrtiljakom denar in vzame značko, zatakne si jo na suknjič.*)

MOŽ I: Še meni daj eno! (*Da možu z vrtiljakom denar. Značko spravi v žep.*)

MOŽ II: (*vidi, da je dal mož s srečelovom značko v žep*): Zakaj pa v žep, mož s srečelovom!

MOŽ I: Še zmeraj bo čas, da jo pripnem na suknjič.

ZATEMNITEV.

PO PANOJU POTUJE ŽAROMET. UDARCI KROGLE SO VEDNO GLASNEJŠI. SKOZI ZVOČNIK SE SLISI FANTOV IN DEKLETOV GLAS.

DEKLE: Veter, veter! Povsod ga čutim, dragi! Objema me kot tvoje roke, kadar me imaš najraje, dragi!

FANT: Veter, veter! V krvi ga čutim, v kosteh!

DEKLE: In krogla, kot gora! Iz stekla je, prozorna!

FANT: Saj ni iz stekla! Iz vetra je, iz samega vetra!

DEKLE: Ne smeva je razbiti!

FANT: Tudi če bi hotela, je ne bi mogla. Vetra ne moreš razbiti!

DEKLE: Kako prijetno!

FANT: Kako lepo!

DEKLE: Stopiva vanjo, dragi. Stopiva v vetrovo srce!

FANT: Vstopiva, in postaniva del nje, del nje, del nje, del nje... del nje, del nje... (*Se oddaljuje z odmevom. Nenadoma odsekano, tišina, ki trajā nekaj sekund.*)

PRIZORIŠČE SE POČASI RAZSVETLI. SVETLOBA JE MEDLA. PRVI SNOB ŽAROMETA PADA NA ŽUPANA IN POLICAJA. DRUGI SNOB PADA NA SKUPINO TREH MOŽ, KI PRESTRAŠENO GLEDAJO PROTI ŽUPANU IN POLICAJU.

ŽUPAN: So ovaduhi zbrani in oboroženi, policaj?

POLICAJ: So. Na svojih mestih. Čakajo na povelje!

ŽUPAN: Kje imaš spisek grešnikov, policaj!

POLICAJ ZAČNE NERODNO ISKATI PO ŽEPIH.

MOŽ I (*vzame iz žepa zastavico in značko, vrže ju na tla. Prestrašeno*): Domov grem, gotovo me čakajo! Pozdravljena! Rekel sem, da je boljše čakati. Človek nikoli ne ve! (*Odide.*)

MOŽ II: Saj se tudi meni mudi! (*Vidi na tleh vrženo zastavico. Vzame iz žepa tudi svojo, jo zmečka in vrže na tla. Potem si sname značko in tudi to vrže na tla!*) Na svidenje!

MOŽ III (*se ves trese od strahu. Gleda za njima*): Počakajta vendar, ne pustita me samega! (*Vidi na tleh zastavici in znački. Vrže tudi svojo zastavo, si sname značko. Jo vrže na tla. Potem pripleče iz žepa polno pest značk in jih vrže na tla. Zbeži.*)

ŽAROMET, KI JE OSVETLJEVAL MOŽE, UGASNE. ZDAJ STA OSVETLJENA LE ŽUPAN IN POLICAJ, KI SE VEDNO ISČE SPISEK.

ŽUPAN: Torej, kaj je s spiskom?

POLICAJ (*jeclja*): Milost, veliki župan! Izgubil sem ga. Ne morem ga najti!

ŽUPAN: Tiho bodi in ne laži. Vrgel si ga proč, to je. Tudi ti si podvomil o moji zmagi!

POLICAJ (*prestrašeno*): Vse mesto je bilo proti, župan. Razen ovaduhov in staruhe.

ŽUPAN: Potem vsakega stotega, si razumel!

POLICAJ: Sem, veliki župan! (*Gre k mikrofону.*) Vsakega stotega!

ŽUPAN: Ovaduhi naj zasedejo Veliki nasip in ulice!

POLICAJ (*v mikrofón*): Zasedite Veliki nasip in ulice!

ŽUPAN: In vdrejo naj v hiše!

POLICAJ: Vdrite v hiše!

NEKAJ ČASA MRTVA TISIŃA.

POLICAJ (*s strahom*): Kaj je s kroglo, veliki župan? Nisem slišal, da bi se razpočila. Tudi fanta in dekleta ne vidim na ravnini! Nekaj ni v redu, župan!

ŽUPAN (*zamišljeno gleda v smer, kamor sta šla fant in dekle*): Ni v redu? ... (*Pogleda policaja. Odločno.*) Vse je v redu, razumeš! Krogla se je razpočila. Slišal si!

POLICA J: Slišal sem, župan, razumem, slišal sem!

ŽUPAN: Fanta in dekleta pa je ubil veter! Saj ju vidiš, kako ležita na ravnini pred mestom, kaj ne?

POLICA J: Vidim, veliki župan. Ležita, res. Prej ju nisem opazil. Da, razločno vidim njuna obraza, vsa izmaličena od vetra!

ŽUPAN (*zadovoljno*): Potem je v redu ... So ovaduhi pripravljeni?

POLICA J: So, župan.

ŽUPAN: Potem naj začno!

POLICA J: Ovaduhi, končajte!

V DALJAVI SE SLIŠIJO STRELI. POTEM TIŠINA.

ŽUPAN: Tako ... Vključi vse zvočnike!

POLICA J (*obrne ročico na mikrofonu*): Sem, župan!

ŽUPAN (*stopi k mikrofonu*): Meščani, poslušajte, o meščani!

MEŠČANI (*iz daljave*): Poslušamo, veliki župan!

ŽUPAN: Veter je bil preklet, je preklet in bo preklet!

MEŠČANI: Veter je bil preklet, je preklet in bo preklet!

ŽUPAN: In prekleta sta fant in dekle, ki sta našla smrt v njem!

MEŠČANI: In prekleta sta fant in dekle, ki sta našla smrt v njem!

ŽUPAN: Molite, meščani!

MEŠČANI: Molimo ... Beži hudobni veter, beži prek naših blagoslovljenih streh. Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se, ne vrni se nikdar več. Beži hudobni veter, beži prek naših blagoslovljenih streh. Bodi preklet, hudobni veter, ne vrni se nikdar več ... (*Molitev se venomer ponavlja. Med pogovorom, ki sledi, nekoliko tiše, ob koncu pogovora spet glasneje.*)

PRED ŽUPANOM SE POJAVI STARUHA.

STARUHA: Dober dan, župan! (*Priliznjeno.*)

ŽUPAN (*osorno*): Kaj je, staruha?

STARUHA: Po nagrado sem prišla, veliki župan, veliko uslugo sem ti naredila!

ŽUPAN: To je bila tvoja meščanska dolžnost, staruha.

STARUHA: Potem bi morali to storiti tudi drugi meščani. Pa niso. Vsi so bili proti tebi. Le jaz sem ti pomagala, in te rešila! Nespametno boš ravnal, župan, če me ne boš nagradil. Sam veš, da veliko vem. Tudi o tebi, o policaju, o fantu in dekletu!

ŽUPAN (*nerpozno*): Kaj veš o fantu in dekletu, staruha?

STARUHA: Da nista mrtva, zunaj na polju. Tudi o krogli, ki se ni razpočila, vem. O krogli, ki se lahko nekega dne spet prikaže pred mestom.

ŽUPAN (*jezno*): Tudi to veš!

STARUHA: In še marsikaj drugega!

ŽUPAN: Potem res veliko veš. Preveč veš! (*Se obrne k policaju.*) Policaj, vrzi jo v ječo. K padarju!

STARUHA (*se odmakne za korak. Ne more verjeti*): Mene v zapor, župan?

ŽUPAN: Tebe, staruha!

STARUHA (*se trese od jeze*): Morda me boš res spravil, toda prej bom povedala ljudem, naj vsi vedo. (*Začne vpiti.*) Laže, meščani, laže, ta župan! Še sta živa fant in dekle! Tudi krogla se ni razpočila. Spet se bo nekega dne prikotalila pred mesto. Z vetrom bo prišla, s čudovitim vetrom. S tistim vetrom, ki ga čutim v sebi!

ŽUPAN (*nestrpno*): Vrzi jo v ječo, stražnik!

POLICAJ (*jo zgrabi za roko ter jo s silo potisne predse. Potem jo poriva z odra*): Pojdi, staruha!

STARUHA (*vpije*): Veter čutim, povsod ga čutim. Tudi fanta in dekleta čutim, tudi vse tiste, ki jih ni zaradi vetra med nami. Veter čutim, o meščani, v sebi ga čutim, veter... (*Se izgubi.*)

MOLITEV MEŠČANOV POSTANE MOČNEJŠA.

ŽUPAN (*si oddahne, počaka, stopi k mikrofону*): Meščani, o meščani! Pokrijte se z varovalnimi kapucami in utihnite!

NASTANE MRTVA TIŠINA! ŽUPAN NEKAJ ČASA STOJI PRED MIKROFONOM. Z RAZKORAČENIMI NOGAMI, ZAVE-DA JOČ SE SVOJE MOČI.

ŽUPAN: Tako!!!

ZATEMNITEV. BOBNI.